

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Pedagogická fakulta
Katedra primární pedagogiky

Bc. Gabriela Mikišková

3. ročník – kombinované studium

Obor: Speciální pedagogika předškolního věku

Komparace předškolního kurikula
v České republice a Slovinsku

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: Doc. PhDr. Eva Šmelová Ph.D.

OLOMOUC 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci 6. dubna 2011

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Evě Šmelové, Ph.D., za odborné vedení závěrečné práce, cenné rady, vstřícný přístup a především čas, který mi věnovala.

Děkuji také všem, kteří mi umožnili studovat a těm, kteří mě podporovali v psaní této práce.

Obsah

ÚVOD	4
I. TEORETICKÁ ČÁST	5
1 Vývoj srovnávací pedagogiky	5
2 Vymezení pojmů	8
3 Česká republika	9
3.1 Pohled do historie České republiky	9
3.2 Vývoj českého předškolního kurikula	11
3.3 Předškolní vzdělávání v České republice v současnosti	15
4 Slovinsko	18
4.1 Pohled do historie Slovinska	18
4.2 Počátky slovinského školství	19
4.3 Historie předškolního vzdělávání ve Slovinsku	19
4.4 Předškolní vzdělávání ve Slovinsku v současnosti	21
II. PRAKTICKÁ ČÁST	22
5 Legislativní předpis pro předškolní vzdělávání	24
6 Kurikulární dokumenty	26
7 Obsah a součást kurikulárních dokumentů	27
8 Požadavky pro přijetí a výběr předškolní instituce	32
9 Organizace předškolního vzdělávání	33
10 Učitelé a další zaměstnanci MŠ, jejich vzdělání	35
11 Hodnocení	38
12 Úhrady	40
13 Organizace času	42
14 Podpůrná zařízení	44
15 Organizační varianty	46
16 Alternativní školství	47
Shrnutí a diskuze	48
ZÁVĚR	50
Seznam použité literatury, legislativních norem a dalších zdrojů	51
Seznam tabulek	53

ÚVOD

Všechny státy usilují o co nejdokonalejší vzdělávací systém, který nyní spolu s výukovými metodami prochází mohutným rozvojem a má značný vliv na formování budoucího přístupu žáků ke studiu. Je proto zajímavé sledovat, jak se jednotlivé státy svým vzdělávacím systémem liší a jaké mají tyto odlišnosti dopad na vzdělanost, studijní návyky a v neposlední řadě na další studium a profesní život jedince. Vzhledem ke svému profesnímu zaměření jsem se rozhodla o komparaci předškolního kurikula v České republice a ve Slovinsku.

Nacházíme se v době, kdy se jednotlivé země inspirují vzdělávacím systémem jiného státu. Proto vznikl obor komparativní pedagogika, jež se zabývá srovnáváním, které je hlavním cílem této práce. Každý vzdělávací systém má však v sobě velkou míru historické a kulturní tradice, proto měnit ustálený vzdělávací systém není tak snadné, jak by se na první pohled mohlo zdát. Komparativní pedagogika však není užitečná jen pro pedagogy a studenty, ale také pro úředníky pracující ve školství a státní správě, pro odborníky zabývající se ekonomikou školství, sociology a v neposlední řadě pro širokou veřejnost.

Cílem této práce je tedy podrobně popsat, porovnat a analyzovat vzdělávací systémy předškolního vzdělávání s popisem vývoje těchto systémů v ČR a Slovinsku.

Závěrečná práce bude tvořit součást studie, která vzniká v rámci projektu GAČR „Školní připravenost k zahájení školní docházky v kontextu kurikula.“

Za hlavní přínos své bakalářské práce považuji zjištění rozdílů předškolních vzdělávacích systémů v ČR a ve Slovinsku, které jistě zaujme právě proto, že historie v obou zemích byla společná, ať už pod hlavičkou mocnosti jakou bezesporu bylo Rakousko-Uhersko, nebo změnou systému a zřízení v posledních 20ti letech. Právě politické změny, které se v těchto zemích udály v posledních desetiletích, nastartovaly i změny ve vzdělávání jako takovém. A obě země, ač jsou členskými zeměmi EU, směřují každá svým osobitým směrem.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Vývoj srovnávací pedagogiky

Počátky historického vývoje srovnávací pedagogiky ve světě sahají až do období antického Řecka a Říma, kdy nalézáme písemné záznamy o výchově mládeže v různých zemích. Také po celý středověk publikovali různí cestovatelé, obchodníci a diplomaté mnoho poznatků o školách a vzdělávání v různých zemích a někdy je porovnávali s poměry ve své domovině. Významnou roli jistě sehrávaly, a to i v českém prostředí, poznatky ze studia na zahraničních univerzitách. Vždyť Češi tehdy odcházeli studovat na řadu škol v zahraničí (Francie, Itálie, Německo aj.) a nepochybně přinášeli informace, které byly pro domácí prostředí užitečné.

Až do 19. století měly ovšem tyto poznatky o školství v zahraničí nesystematický a nevědecký charakter. Za skutečného zakladatele srovnávací pedagogiky je všeobecně považován francouzský osvícenec Marc-Antoine Jullien de Paris a to na základě své publikace *Nárys a předběžné pohledy na práci o srovnávací pedagogice* vydané v roce 1817 v Paříži. V této průkopnické studii vytyčil principy, jež se uplatňují ve srovnávací pedagogice dodnes: přesná dokumentace o školství v různých zemích, objektivní vyhodnocování rozdílností aj. Pozoruhodné je, že autor dokonce požadoval zadávání dotazníků o školství úřadům různých zemí, aby se tak shromažďovaly statistické a jiné informace.

Ve 20. století nastal velký rozkvět srovnávací pedagogiky v Evropě a v USA. Začaly být zakládány vědecké asociace a ústavy pro dokumentaci a srovnávací výzkum vzdělávacích systémů. Velký význam mělo zřízení BIE (Mezinárodní úřad pro vzdělávání) založen v roce 1925 v Ženevě. Tato zprvu soukromá instituce, jejímž prvním ředitelem se stal Jean Piaget, je od 60. let pracovištěm UNESCO pro mezinárodní dokumentaci v oblasti vzdělávání. Také v USA vznikaly instituce pro srovnávací pedagogiku, z nichž nejvýznamnější působila od roku 1923 a byla součástí Kolumbijské univerzity v New Yorku. Tento ústav organizoval studijní stáže pro zahraniční odborníky a pobývali zde ve 20. a 30. letech čeští pedagogové, např. Václav Příhoda a Jan Uher, kteří pak přenášeli poznatky o rysech amerického školství do Československa. Po druhé světové válce se srovnávací pedagogika ve světě mohutně rozvinula, vznikaly četné vědecké společnosti, výzkumná a dokumentační centra, speciální časopisy. Popisy a komparace vzdělávacích systémů byly vydatně podporovány ze strany UNESCO, výrazně ovšem se zaměřením na rozvojové země, kde bylo nutno vymýtit analfabetismus.¹

¹ srov. PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě-základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4

JŮVA, V.; VESELÁ, Z. *Dějiny výchovy, školy a pedagogiky*. Praha: SPN, 1988. ISBN 17-360-87

Také na počátku 20. století se v českém prostředí objevovaly práce, které popisovaly školství v zahraničí. Je překvapující, že velmi rozsáhlé podklady srovnávací pedagogiky u nás nalzáme již v první pedagogické encyklopedii nazvané *Stručný slovník pedagogický*. Jednalo se o šestidílnou encyklopedii, která obsahuje stovku rozsáhlých informativních statí o školství v zahraničí. Pozoruhodnou událostí pro vývoj srovnávací pedagogiky nejen u nás, ale i v zahraničí, bylo vydávání časopisu *Slovanský pedagog*. Časopis byl patrně ve světě vůbec prvním mezinárodním časopisem pro komparativní pedagogiku, neměl ovšem ještě vědecký charakter. „Zlatý věk“ české srovnávací pedagogiky nastal v období předmnichovské republiky, v letech 1918 – 1938. V této době se v souvislosti s neobyčejným rozvojem československého školství zintenzivnil také zájem českých pedagogů o zahraniční školství. Byly vydány desítky knih, statí a zpráv o vzdělávacích systémech v řadě zemí.

Srovnávací pedagogika v 1. polovině 20. století byla představována především obsáhlým dílem Otakara Kádnera *Vývoj a dnešní soustava školství*. Výsledkem byl rozsáhlý přehled vzdělávacích systémů v 35 zemích Evropy, v USA a Japonsku, vydaný postupně ve 4 svazcích. Vedle Kádnerova díla vznikaly v Československu před 2. světovou válkou díla popisující, i zčásti hodnotící a analyzující vzdělávací systémy v jednotlivých zemích, v USA autor Uher, v Německu – Mazel, v Bulharsku – Příhoda. Silný zájem českých pedagogů byl tehdy zaměřován k americkému školství, v němž byly shledávány různé progresivní, ale i negativní rysy.

Většina těchto prací byla ovšem jen popisem vzdělávacích systémů. Skutečnou komparativní pedagogiku představil až A. Hrazdil (1934) v knize *Střední školství v dvanácti státech evropských*. V této práci rozuměl termínem „střední škola“ tehdejší gymnázia a reálky a ekvivalenty těchto škol v zahraničí. Hodnota Hrazdilovy práce spočívá v tom, že popsal nejen strukturu systému, ale také jejich kurikulární (obsahové) vlastnosti a legislativní uspořádání. Dále provedl kvantitativní srovnávací analýzu některých školských systémů (např. porovnával počet středních škol v jednotlivých zemích ve vztahu k počtu obyvatel aj.). Při kvantitativní analýze ve zkoumaných státech Evropy Hrazdil zjistil vždy obdobný obraz: nejlepších hodnot dosahovaly obvykle vzdělávací systémy Německa, Francie a Rakouska. Školy v Československu se podle jeho výzkumů nacházely mírně nad celkovým průměrem srovnávaných zemí.²

Po 2. světové válce a zvláště v 60. letech nastal ve světě bouřlivý rozvoj srovnávací pedagogiky, ne však v Československu. Po nastolení totalitního režimu v roce 1948 byla

² srov. PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě-základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4
JŮVA, V.; VESELÁ, Z. *Dějiny výchovy, školy a pedagogiky*. Praha: SPN, 1988. ISBN 17-360-87

srovnávací pedagogika silně potlačována do té míry, že se jako vědecký obor přestala rozvíjet. Namísto toho byla prosazována kritika buržoazní pedagogiky (propagandistická, nevědecká dezinformace o školství a pedagogice na Západě). V 50. - 80. letech vycházely u nás sborníky, které odsuzovaly nejen buržoazní pedagogiku celkově, ale zvlášť i srovnávací pedagogiku jakožto ideologicky neslučitelnou se socialistickou pedagogikou. Přesto však vznikaly i před rokem 1990 některá díla.³ František Single ve spise *Pedagogické směry 20. století v kapitalistických zemích* (1966) kriticky rozebírá pedagogický reformismus, pragmatickou pedagogiku i další novodobé směry a odhaluje jejich důsledky v konkrétních výchovně vzdělávacích systémech jednotlivých států.⁴ V roce 1967 vyšla práce V. Pařízka *Pedagogické problémy vzdělávacích soustav*. Tuto publikaci je možno považovat u nás za první vědeckou práci o teorii srovnávací pedagogiky.

V 70. letech byly vydány dvě díla M. Cipra: *Pohled na americkou školu* a *Pohled na japonskou školu*. Obě knihy jsou poplatny soudobé marxistické ideologii, ale jejich faktografická hodnota byla značná. Československá odborná veřejnost však nezůstávala zcela bez informací o vzdělávacích systémech ve světě ani v letech socialismu. Zásahu na tom měl Ústav školských informací, který publikoval díla *Školství v socialistických zemích* a *Školství v zahraničí*.⁵ Ve Výzkumném ústavu pedagogickém zpracovali K. Galla a S. Mařena v roce 1974 dvě srovnávací studie o vzdělávacích soustavách v některých socialistických a kapitalistických zemích.⁶

Na závěr je nutno zmínit dílo vzniklé u nás před rokem 1990 *Úvod do srovnávací pedagogiky* autorů V. Jůvy a Č. Liškaře. Autoři zdůrazňují, že vzdělávací systémy je možno adekvátně popsat a srovnávat pouze v kontextu jejich determinant ekonomických, politických, historických aj.

Po listopadu 1989 se otevřel volný prostor i pro českou srovnávací pedagogiku. V souvislosti s transformací českého školství se projevil nebývalý zájem o informace o zahraničním školství.⁷

³ PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě-základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, 1999. 22-27 s. ISBN 80-7178-290-4

⁴ JŮVA, V.; VESELÁ, Z. *Dějiny výchovy, školy a pedagogiky*. Praha: SPN, 1988. 191 s. ISBN 17-360-87

⁵ PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě-základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, 1999. 27-28 s. ISBN 80-7178-290-4

⁶ JŮVA, V.; VESELÁ, Z. *Dějiny výchovy, školy a pedagogiky*. Praha: SPN, 1988. 191 s. ISBN 17-360-87

⁷ PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě-základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, 1999. 28-29 s. ISBN 80-7178-290-4

2 Vymezení pojmů

Kurikulum je prostředkem realizace hlavního vzdělávacího úkolu moderní školy. Ve vyspělých zemích světa se stalo ohniskem vzdělávacích reforem od konce šedesátých let 20. století, jejichž cílem je zvyšování kvality vzdělávacího standardu. Kurikulum je považováno za prostředek celoživotního vzdělávání člověka. Škola tak přestává být jen „učicí“ organizací, stává se součástí života člověka a kromě poskytování znalostí a dovedností formuje také jeho životní postoje a názory.

Kurikulum zahrnuje:

- vztahy učitelů a žáků
- potřeby učitelů, žáků a dalších subjektů participujících na procesu vzdělávání
- způsoby organizace vzdělávání⁸

Kurikulum rozlišují se tři základní významy pojmu:

1. vzdělávací program, projekt, plán
2. průběh studia a jeho obsah
3. obsah veškeré zkušenosti, kterou žáci získávají ve škole a v činnostech ke škole se vztahující⁹

Kurikulum může znamenat jak projekt, program či plán záměrného vzdělávacího působení, tak jeho obsahovou náplň a zároveň dosažený výsledek v podobě zkušenosti, kterou jedinec během realizace kurikula získá¹⁰.

K vymezení pojmu kurikula se nejvíce přikláním k třetímu pojetí, které je mi nejbližší v tom, že jde o dosažený výsledek v podobě zkušenosti.

⁸ *Wikipedie* [online]. Wikipedie, otevřená encyklopedie. [cit. 18. 3. 2011]. Dostupné na <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kurikulum>

⁹ PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E. ; MAREŠ, J.. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.

¹⁰ AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 44

3 Česká republika

Česká republika (Česko) je vnitrozemský stát ve střední Evropě.

Sousedí na západě s Německem, na severu s Polskem, na východě se Slovenskem a na jihu s Rakouskem. Území Česka se skládá ze tří historických zemí – Čech, Moravy a Českého Slezska, přičemž od roku 1920 jsou součástí Čech a Moravy malé okrajové části původních Dolních Rakous, kterými jsou České Velenice s okolím (tzv. Vitorazsko), a Valticko s tzv. Dyjským trojúhelníkem.

Svrchovaný český stát byl obnoven 1. ledna 1969 pod názvem Česká socialistická republika jako součást federativní Československé socialistické republiky, začátkem devadesátých let opakovaně přejmenované. Název byl změněn na Česká republika od 6. března 1990 Ústavním zákonem České národní rady „O změně názvu České socialistické republiky“. 1. ledna 1993 zanikla Česká a Slovenská federativní republika, jejímž členem do té doby Česká republika byla, a nabyla účinnosti první Ústava České republiky.

Česká republika je členským státem Severoatlantické aliance (NATO) a v rámci Evropské unie (EU) také jedním ze čtyř států Visegrádské skupiny (V4)

Počet obyvatel je 10 287 189.¹¹

3.1 Pohled do historie České republiky

O osídlení území Česka z doby od 28 000 let př. n. l. svědčí řada archeologických nálezů. Od 3. století př. n. l. obývají tuto oblast Keltové a v 1. století n. l. přicházejí kmeny Germánů.

Od 5. století se na území dnešního Česka objevují Slované. V 7. století slovanské kmeny vytvořily Sámovu říši. V roce 833 na Moravě, na Slovensku, v severním Maďarsku a na západním Zakarpatsku vzniká Velkomoravská říše, která postupně zahrnuje i Čechy (890–894), Slezsko, Lužice, Malopolsko a zbytek Maďarska. Velkomoravská říše, od níž se Čechy v roce 894 odtrhly, byla v roce 907 rozvrácena Maďary.

Počátky českého státu spadají do druhé poloviny 9. stol., kdy je mj. pokřtěn první doložený český kníže z dynastie Přemyslovců Bořivoj I. V průběhu 10. a 11. století dochází ke konsolidaci státu, je připojena Morava a země se stává královstvím. Svého vrcholu dosahuje za posledních Přemyslovců, ale hlavně za vlády Karla IV. V 15. století české země výrazně oslabily husitské války.¹²

¹¹ *Wikipedie* [online]. Wikipedie, otevřená encyklopedie. [cit. 25. 3. 2011]. Dostupné na <http://czech-wikipedia.wiki-site.com/%C4%8D/e/s/%C4%8Cesko.html>

¹² *Wikipedie* [online]. Wikipedie, otevřená encyklopedie. [cit. 25. 3. 2011]. Dostupné na <http://czech-wikipedia.wiki-site.com/%C4%8D/e/s/%C4%8Cesko.html#D.C4.9Bjiny>

V roce 1526 definitivně nastoupila na český trůn dynastie Habsburků, která zemi včlenila do habsburské monarchie. V roce 1547 a v roce 1618 vypuklo proti panovníkovi ozbrojené povstání. Defenestrace místodržících v roce 1618 se stala i počátkem třicetileté války. Stavové byli rychle poraženi a potrestáni. Začala násilná rekatolizace českých protestantů.

Náboženskou toleranci a zrušení nevolnictví přinesly až reformy Josefa II. v roce 1781. Od konce 18. století začíná v českých zemích národní obrození, které usiluje o obnovu české kultury a jazyka a později i o získání politické moci.

Po porážce Rakouska–Uherska v první světové válce (1914–1918) se české země 28. října 1918 opětovně osamostatnily a staly se jádrem nově vzniklého Československa (Republika československá, Československá republika, ČSR, nazývaná též první republika), jehož území zahrnovalo i Slovensko a Podkarpatskou Rus (jinak též Zakarpatskou Ukrajinu). Na nátlak nacistického Německa a evropských mocností bylo v září roku 1938 Československo mnichovskou dohodou donuceno postoupit Německu pohraničí (tzv. Sudety). Jižní oblasti Slovenska a Podkarpatské Rusi připadly Maďarsku, malou část československého území (zejména oblast Těšínska) získalo Polsko. Po tomto aktu se do názvu Československa vrátil spojovník (Česko-Slovensko) a hovoří se o tzv. druhé republice. 14. března 1939 se Slovensko odtrhlo a po okupaci německými vojsky 15. března 1939 byl na zbytku československého území vyhlášen Protektorát Čechy a Morava. V květnu 1945 Československo osvobodili spojenci a Němci byli vysídleni do Německa a Rakouska.¹³

V únoru 1948 se převratem v Československu chápou moci komunisté; země se stává totalitním státem a součástí sovětského bloku. K 1. lednu 1949 zároveň vstupuje v platnost komunistická správní reforma, jíž se rušily samosprávné země a vytvářely se centralisticky spravované kraje, které již nerespektovaly historicky vzniklé hranice zemí. V roce 1960 byl její politický název změněn na Československá socialistická republika (ČSSR), současně došlo k další správní reformě, jíž se redukoval počet krajů. Liberalizační hnutí roku 1968, známé jako Pražské jaro, bylo poraženo invazí vojsk Sovětského svazu a dalších zemí Varšavské smlouvy (Německé demokratické republiky, Polské lidové republiky, Maďarské lidové republiky a Bulharské lidové republiky) 21. srpna 1968. Zákonem o federalizaci Československé socialistické republiky, který nabyl účinnosti 1. ledna 1969, se Československo formálně změnilo na federaci dvou národních států – Česka (oficiálně Česká socialistická republika, ČSR) a Slovenska (oficiálně Slovenská socialistická republika, SSR). Politické poměry v zemi změnila až sametová revoluce 17. listopadu 1989. Počátkem roku 1990 byl z politického názvu obou

¹³ *Wikipedie* [online]. Wikipedie, otevřená encyklopedie. [cit. 25. 3. 2011]. Dostupné na <http://czech-wikipedia.wiki-site.com/%C4%8D/el/s/%C4%8Cesko.html#D.C4.9Bjiny>

národních republik odstraněn přívlastek „socialistická“. Počátkem jara téhož roku se politický název Československa změnil na Československá federativní republika (ČSFR), který byl necelý měsíc poté opět upraven do podoby Česká a Slovenská Federativní Republika.

Jako státní útvar přestalo Československo existovat 1. ledna 1993, kdy se mírovou cestou rozdělilo na Česko a Slovensko. 12. března roku 1999 bylo Česko přijato do NATO. Česko spolu se Slovenskem schválily v referendu v roce 2003 svůj přístup k Evropské unii, který nabyl účinnosti 1. května 2004.¹⁴

3.2 Vývoj českého předškolního kurikula

I když v Evropě vidíme různé snahy o utváření předškolní pedagogiky, u nás se pedagogika předškolního věku začala utvářet koncem 19. století. Stává se součástí školské a sociální politiky. Lze vidět rozvoj české pedagogické literatury, která se zabývala přímo předškolním věkem. Výchovný program první české opatrovny Na Hrádku byl dalším krokem ve vývoji předškolního kurikula. Jeho zakladatel Jan Vlastimír Svoboda vypracoval výchovný program pro opatrovny, který nazval Školka čili prvopočáteční, praktické, názorné, všestranné vyučování malých dětí k věcnému vybroušení rozumu a ušlechtnění srdce s navedením ke čtení, počítání a kreslení pro učitele, pěstouny a rodiče. Program obsahoval pracovní program, rozvrh hodin, metodiku, soubor přísloví a písní pro výchovu náboženskou a mravní. Cílem výchovy v pojetí Svobodovy Školky byla všestranná výchova od nejujtějšího věku zaměřující se na výchovu:

- rozumovou (poznávání přírody, společenských vztahů a lidské práce, rozvoj smyslů a řeči),
- tělesnou (péče o zdraví, vytváření hygienických návyků, pohybový rozvoj),
- mravní opírající se o náboženství (poučování, přísloví, povídaní),
- estetickou (kreslení, zpěv, lidové hry, říkadla, hudebně pohybová výchova).

Součástí obsahu tvořila i výuka trivia. Svoboda stejně jako Komenský vysoce oceňoval předškolní výchovu. Myšlenky Komenského rozpracoval a uváděl do praxe.¹⁵

Rozvoj předškolní pedagogické české literatury v polovině 19. století je znatelný. Olomoucký lékař František Mošner ve svém díle Pěstounka předkládá obraz péče o nejmladší děti na venkově a tam, kde se nepodařilo zřídit opatrovny. Ve své knize uvádí návrh metod a programů práce pro nejmenší děti polosoukromou formou. Zdůrazňuje důležitost přirozeného prostředí a výchovy, lásku k dítěti i učení dítěte v dětském kolektivu. To vše při láskyplném vedení pěstounky.

¹⁴ *Wikipedie* [online]. Wikipedie, otevřená encyklopedie. [cit. 25. 3. 2011]. Dostupné na <http://czech-wikipedia.wiki-site.com/%C4%8D/e/s/%C4%8Cesko.html#D.C4.9Bjiny>

¹⁵ srov. ŠMELOVÁ, E. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. Olomouc: UP, 2008. 58-61s. ISBN 978-244-2238-1

Na teorii i praxi v mateřských školách se postupem času zaměřovali i jiní. Patří k nim i Barbora Ledvinková, která působila jako učitelka první pražské mateřské školy. Přeložila díla francouzské autorky M. Pape-Carpentierové pod názvem Rady řídícím pěstounkám. Zasloužila se také o překlad knihy B. Marenholzové – Bülowé Mateřská škola – první pracovna dítěte. Mezi její další vydaná díla patří Nástin vývoje opatroven, školek a mateřských škol a metodické statě Škola mateřská.

Další autorkou, která se zabývala touto problematikou, je Božena Studničková. Vydala pro mateřské školy sbírky her, básní, písní a pohádek pro mateřské školy pod názvem Úvahy a ukázky metodické práce v oboru škol mateřských a Pěstounkám škol mateřských.

Ludmila Tesařová, další z řady průkopnic v této oblasti, byla propagátorkou loutkového divadla v mateřských školách a autorkou sbírek pohádek.

Uvedené autorky sice nezpracovaly ucelené výchovné programy, přesto jejich práce významně ovlivnily činnost předškolních zařízení.

Ida Jarníková předložila návrh na reformu mateřské školy pod názvem Index pomůcek pro mateřské a nejnižší třídy škol obecných. Náplň práce v mateřské škole rozdělila do čtyř okruhů. První okruh se týkal člověka, druhý zvířat, třetí rostlin a čtvrtý nazvala Různé.

Další Jarníkové spis Příručka pro školy mateřské představoval celý program mateřské školy. Obsah autorka zpracovala tentokrát chronologicky podle trimestrů a týdnů. Učitelky si na základě tohoto programu vytvářely vlastní vzdělávací programy. Pedagogická teorie se ještě otázkami tvorby osnov a programů pro mateřské školy v podstatě nezabývala. Práce mateřských škol byla spíše nahodilá, vykazující odlišnou kvalitu.

Snaha o zkvalitnění práce a zavedení systémovosti do mateřských škol se projevila v iniciativách Studovny mateřských škol, která pracovala pod správou Marty Řezníčkové pod odborným vedením Marie Bartuškové. Studovna se stala centrem pedagogického dění v rámci celé republiky. Se snahou zlepšit výchovný systém mateřských škol, po stránce obsahové i organizační byl vypracován Organizační řád pro mateřské školy jesle hl. města Prahy (1931).

V roce 1938 byly vydané Výchovné osnovy pro mateřské školy v hl. městě Praze, podle kterého pracovaly učitelky mateřských škol nejenom na území Prahy.¹⁶

Reforma předškolního školství byla přerušena druhou světovou válkou a pokračovala ve svých snahách až v letech 1945. Ministerstvem školství byl vydán Prozatímní pracovní program pro mateřské školy, ve kterém se ještě odrážel duch reformní politiky.

¹⁶ srov. ŠMELOVÁ, E. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. Olomouc: UP, 2008. 58-61s. ISBN 978-244-2238-1

V roce 1948 je sestaven Pracovní program pro mateřské školy, který napomohl k částečnému usměrnění a systematickosti výchovné práce. Učitelky mateřských škol považovaly za pozitivní, že program neopomíjel žádnou z výchovných složek, počítal se všemi běžnými dětskými zaměstnáními, přesto se nejevil jako postačující vodítko.

Po roce 1948 byla činnost našich mateřských škol silně pod vlivem sovětské pedagogiky. Období let 1948-1960 sledovalo prohloubení socialistického charakteru předškolní výchovy. Byla upevňována spolupráce v rámci zemí socialistické soustavy, což se výrazně odrazilo i v programech předškolní výchovy.

V roce 1953 byly vypracovány Prozatímní osnovy pro mateřské školy, které byly rozčleněny pro dvě věkové skupiny – mladší a starší děti. Výchovná práce byla členěna na výchovné složky. Učitelky se zaměřovaly zejména na povinná zaměstnání a hra dětí se dostávala do pozadí, využívalo se verbálních metod při práci s dětmi a ty byly často přetěžovány.

V roce 1955 vycházejí Osnovy pro mateřské školy. V nich byl zdůrazněn význam hry, ale docházelo k přímému časovému vymezení pro hromadná zaměstnání a dětem byl ubírán prostor k spontánní činnosti. Dětem nebyl vytvořen dostatečný prostor pro spontánní aktivity. Uvedený problém vyplýval i z koncepce samotných osnov, které rozpracováním výchovných složek připomínaly systém školních vyučovacích předmětů.

Po vydání Pokusných osnov pro mateřské školy v roce 1958, které byly v roce 1960 doplněny příručkou Rok v mateřské škole, vychází v tomtéž roce Osnovy výchovné práce pro mateřské školy, které rámcově vymezily cíle a vlastní obsah výchovné práce. Definitivní verze jejich pojetí je předložena v roce 1963, kdy dochází k vydání Osnov výchovné práce pro jesle a mateřské školy. Osnovy sice uváděly potřebu respektování individuálních a věkových schopností dítěte, ale pro množství daných úkolů nebylo možno k tomuto přihlížet. Osnovy byly v platnosti až do roku 1967 a po té byly nahrazeny termínem program, to mělo vést k odlišení mateřských škol od škol základních.¹⁷

V roce 1967 dochází k vydání dalšího Programu výchovné práce v jeslích a mateřských školách. Je rozdělen pro věkovou kategorii dětí do tří let a od tří do šesti let. V návaznosti vychází Metodika výchovné práce v jeslích a mateřských školách. Obsah byl rozdělen do jednotlivých výchovných složek. Snaha vytvořit co nejpracovnější program vedla k přetížení programu učivem. Učitelky pracovaly s dokumentem, který je velmi svazoval a nevytvářel podmínky pro tvořivou práci.

¹⁷ srov. ŠMELOVÁ, E. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. Olomouc: UP, 2008. 62-69s. ISBN 978-244-2238-1

V roce 1978 vychází Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy a je doplněn Metodikou výchovné práce v předškolních zařízeních I. - jesle, Metodikou výchovné práce v předškolních zařízeních II. - mateřské školy. Byl chápán jako norma komunistické výchovy a z tohoto důvodu také plně akceptován.

Posledním vzdělávacím dokumentem z doby do roku 1989 je Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy, vydaný v roce 1984, který byl doplňován metodikami.

Po roce 1989 již byla nevyhnutelná změna předškolního kurikula, protože i když byly vzdělávací obsahy uspořádány podle věku dětí, závazné programy přetížené učivem nevytvářely pro dítě optimální podmínky. Učitelky odmítaly pracovat podle dosavadních materiálů a koncepcí. Snažily se o hledání nových cest a orientací, což vedlo k tvorbě nových výchovných kurikul. Předškolní kurikulum v systému výchovy znamená rozvoj alternativních možností, ale i změnu v oblasti organizace, obsahu i metodického řešení.¹⁸

¹⁸ srov. ŠMELOVÁ, E. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. Olomouc: UP, 2008. 62-69s. ISBN 978-244-2238-1

3.3 Předškolní vzdělávání v České republice v současnosti

Hlavní cíle vzdělávací politiky byly schváleny na základě usnesení vlády ČR č. 277 ze dne 7. 4. 1999 v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice. Přijaté cíle se staly východiskem „koncepce vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice“ zveřejněné Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy dne 13. 5. 1999. Ministerstvo se touto koncepcí přihlásilo k zásadě, že rozvoj školství a všech dalších vzdělávacích institucí a aktivit, podílejících se na utváření národní vzdělanosti, se má v budoucnosti vyvozovat z obecně přijatého rámce vzdělávací politiky a jasně vymezených střednědobých a dlouhodobých záměrů, které mají být veřejně vyhlášeny v podobě závazného vládního dokumentu, tzv. „Bílé knihy“ – jak jsou obdobné testy strategického charakteru v některých zemích označovány. Česká Bílá kniha je pojata jako systémový projekt, formulující myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy, které mají být směrodatné pro vývoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu.

V celé řadě zásadních změn dochází ve způsobu, jak je vzdělávání koncipováno a projektováno a je realizováno. V první řadě školský zákon zavede systém více úrovní vzdělávacích programů, která na jedné straně umožňuje, aby se o konkrétní podobě vzdělávání rozhodovalo tam, kde se reálně uskutečňuje, a tak vzdělávání reagovalo na potřeby vzdělávacích se žáků a studentů a vytvářelo školskou kulturu těsně spjatou s životem místního společenství. Na druhé straně vymezuje nezbytné společné jádro, které vyjadřuje konsensuální názor společnosti a zaručuje vzájemné dorozumění.¹⁹

V souladu s novými principy kurikulární politiky, zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knize) a zakotvenými v zákoně o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní. Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují Národní program vzdělávání (NPV) a Rámcové vzdělávací programy (RVP). Zatímco NPV formuluje požadavky na vzdělávání, které jsou platné v počátečním vzdělávání jako celku, RVP vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy (pro předškolní, základní, a střední vzdělávání). Školní úroveň představují školní vzdělávací programy (ŠVP), podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách. Školní vzdělávací program si vytváří každá škola podle zásad stanovených v příslušném RVP.²⁰

¹⁹ KOLEKTIV AUTORŮ. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. s. 7. ISBN 80-211-0372-8

²⁰ AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 5

Rámcový program pro předškolní vzdělávání z roku 2001 tvoří určitý rámec pravidel a požadavků, současně ale poskytuje velký prostor jednotlivým mateřským školám pro vytváření vlastních vzdělávacích programů.²¹

Předškolní vzdělávání by mělo doplňovat rodinnou výchovu, napomáhat dítěti k jeho aktivnímu rozvoji a učení, obohacovat denní program dítěte, poskytovat mu odbornou péči.

„Předškolní vzdělávání má usnadňovat dítěti jeho další životní i vzdělávací cestu. Jeho úkolem je proto rozvíjet osobnost dítěte, podporovat jeho tělesný rozvoj a zdraví, jeho osobní spokojenost a pohodu, napomáhat mu v chápání okolního světa a motivovat je k dalšímu poznávání a učení, stejně tak i učit dítě žít ve společnosti ostatních a přibližovat mu normy a hodnoty touto společností uznávané.“²²

Dalším úkolem předškolního vzdělávání je maximální podpora individuálního rozvoje dětí a v neposlední řadě má předškolní vzdělávání i funkci diagnostickou (zvláště u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami).

Oproti předchozímu programu (Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy – 1984) se v „RVP PV staví do popředí osobnost dítěte, jeho přirozený rozvoj s respektováním individuálních potřeb a zájmů dítěte, se snahou připravit dítě pro život, tzn. vytvářet elementární základy klíčových kompetencí. Důraz je kladen na osobnostní zřetel v přístupu k dítěti. Příprava na vstup do školy je i nadále důležitá součást předškolního vzdělávání, ale již její podstata nespočívá ve vyrovnání „výkonů“ dětí, ale ve vyrovnání jejich šancí. Děti tak mají vytvořené podmínky pro optimální rozvoj odpovídající jejich osobním možnostem. Základ předškolního vzdělávání spočívá v individuálním rozvoji jedince a jeho individuálnímu postupu v učení.“²³ Větší důraz je rovněž kladen na spolupráci rodiny a mateřské školy.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále RVP PV) stanovuje tedy tři rámcové cíle, které by v rámci předškolního vzdělávání měly být sledovány:

- a) rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání
- b) osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost
- c) získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí

Dále stanoví pět klíčových kompetencí, jejichž základy by měly být položeny právě v předškolním věku, aby byl dítěti umožněn optimální rozvoj. Jedná se o kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální a kompetence činnostní a občanské.

²¹ AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 6

²² AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s.7

²³ AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s.8,9

Obsah předškolního vzdělávání je určen pro děti od 3 do 6 popř. 7 let. Je uspořádán do pěti vzdělávacích oblastí: biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální. Tyto oblasti jsou nazvány:

- a) Dítě a jeho tělo
- b) Dítě a jeho psychika
- c) Dítě a ten druhý
- d) Dítě a společnost
- e) Dítě a svět

Každá tato oblast se dále skládá z dílčích cílů, vzdělávací nabídky a očekávaného výstupu.²⁴

V RVP PV je také uvedeno, že mateřské školy se organizačně dělí na třídy. Do tříd je možno zařazovat děti stejného či různého věku a vytvářet třídy věkově homogenní či věkově heterogenní. Stejně tak je možno do tříd běžných mateřských škol zařazovat děti se speciálními vzdělávacími potřebami a vytvářet třídy integrované.²⁵

²⁴ AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 7-10.

²⁵ AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004, s. 7.

4 Slovinsko

Slovinsko (slovincky Slovenija), oficiálně Republika Slovinsko (slovincky Republika Slovenija), je alpský stát na rozhraní střední a jihovýchodní Evropy. Samostatné Slovinsko vzniklo roku 1991 jako jeden z nástupnických států Jugoslávie. Slovinsko je členem OSN, Evropské Unie a NATO. Jeho sousedy jsou Rakousko, Maďarsko, Chorvatsko a Itálie.

Slovinsko je přímořský stát na pomezí Balkánu a střední Evropy. Jeho rozloha je 20 253 km². Severní část země zasahuje do jižní části Alp, východní oblast Prekmurje do Panonské pánve a jihozápadní pobřežní část zahrnuje i část Istriie.

Celkový počet obyvatel Slovinska v červenci 2007 byl 2 019 392, z nichž je většina soustředěna do měst.²⁶

4.1 Pohled do historie Slovinska

Slovinsko tvořilo do roku 1918 součást habsburské monarchie. Do té doby bylo rozděleno mezi historické země vévodství kraňské, okněžněné hrabství Gorice a Gradiška, markrabství Istriie, vévodství štyrské, vévodství korutanské a království uherské. Po rozpadu Rakousko-Uherska se 29. října 1918 většina Kraňska a Dolní Štýrsko začlenilo do Státu Slovinců, Chorvatů a Srbů, jenž se stal 1. prosince 1918 součástí Království Srbů, Chorvatů a Slovinců (Království SHS) (od 3. října 1929 Království Jugoslávie). 12. srpna 1919 se pak součástí Království SHS stala i převážně Slovinci obývaná část jihozápadního Uherska Zámuří, a 10. října 1920 bylo ke Království SHS připojena i jihovýchodní část Korutanska. Na těchto územích pak bylo v rámci Království Srbů, Chorvatů a Slovinců ustavena autonomní země Slovinsko, které bylo správním celkem do roku 1921, kdy bylo rozděleno mezi Lublaňskou a Mariborskou oblast, které existovaly do roku 1929, kdy na území Slovinska vznikla Drávská bánovina, existující do roku 1941. Za druhé světové války bylo území dnešního Slovinska okupováno fašistickou Itálií a Německem. Po skončení války bylo Slovinsko znovuzačleněno do obnovené Jugoslávie. 2. prosince 1945 pak v rámci federalizované socialistické Jugoslávie vzniká **Lidová republika Slovinsko**, přejmenovaná 7. července 1963 na **Socialistickou republiku Slovinsko**. Součástí této republiky se stala i území získaná od Itálie (severní část Istriie, východní část bývalého okněžněného hrabství Gorice a Gradišky a západního Kraňska). Slovinsko bylo po roce 1945 nejrozvinutější částí Jugoslávie a její průmyslovou základnou, a celá léta doplácelo na chudší části. V roce 1991 Slovinci mobilizovali armádu a vyhlásili nezávislost na Jugoslávii. Ke konci

²⁶ *Wikipedie* [online]. Wikipedie, otevřená encyklopedie. [cit.15. 3. 2011]. Dostupné na <http://cs.wikipedia.org/wiki/Slovinsko>

roku 1991 už byla země uznána všemi mezinárodními společenstvími. V roce 2004 se stala členským státem EU.²⁷

4.2 Počátky slovinského školství

Začátek výuky ve slovinském jazyce spadá do období revolučního hnutí, do doby, kdy byla vydána první kniha ve slovinském jazyce (Trubarjův Abecednik in Katekizem - 1550). Následně poté byla založena první dvě slovinská gymnázia v Celovci roku 1553 (dnes Klagenfurt) a v Lublani roku 1563. Studium, které přesahuje gymnaziální úroveň, začíná ve Slovinsku spolu s působením jezuitů v první polovině 17. století. Z jejich strany se také objevují první snahy založit slovinskou univerzitu. Nebyly však úspěšné stejně jako další pokusy, které se v historii Slovinska opakovaly několikrát. Až do 18. století bylo školství pod náboženským vlivem, přičemž největší důraz byl kladen na vzdělávání duchovních. Teprve s reformami Marie Terezie a Josefa II., které přinesly povinnou školní docházku pro všechny děti v roce 1774, začal výraznou úlohu ve školství přebírat stát. V roce 1810 byla v Lublani otevřena francouzská univerzita - Écoles centrales, která měla právo udělovat studentům akademické tituly. Ta však s odchodem Francouzů ukončila výuku roku 1815. Teprve v roce 1919, kdy po 1. světové válce Slovinsko získává poprvé svou samostatnou státní reformu, byla založena slovinská Univerzita v Lublani, která měla pět fakult - právnickou, filozofickou, technickou, teologickou a lékařskou. Až za více jak půl století byla otevřena druhá slovinská univerzita v Mariboru roku 1975. V lednu 2003 byla založena třetí slovinská univerzita na Primorskem.²⁸

4.3 Historie předškolního vzdělávání ve Slovinsku

Počátky předškolního vzdělávání ve Slovinsku sahají do roku 1756, kdy bylo v Mariboru zřízeno první př. zařízení nebo dětský útulek otevřený v roce 1834. Byl navštěvován dětmi nerovnoprávných vrstev ve věku dvou až pěti let, jejichž rodiče měli zaměstnání. Útulek byl provozován charitativní organizací. V r. 1885 byl přejmenován na předškolní zařízení a pracovala zde kvalifikovaná učitelka. V r. 1880 začal být do Slovinské země investován zahraniční kapitál, což vedlo k tomu, že se zde objevily německé a italské společnosti, jejichž programy zahrnovaly nucenou asimilaci dětí v předškolních zařízeních. Statistiky uvádějí, že

²⁷ *Wikipedie* [online]. Wikipedie, otevřená encyklopedie. [cit.15. 3. 2011]. Dostupné na <http://cs.wikipedia.org/wiki/Slovinsko>

²⁸ *Wikipedie* [online]. Wikipedie, otevřená encyklopedie. [cit.15. 3. 2011]. Dostupné na http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0kolstv%C3%AD_Slovinska

před 1. světovou válkou většina slovinských dětí navštěvujících předškolní zařízení žila ve větších sídlech a průmyslových centrech. Zařízení v té době byla soukromá i veřejná.²⁹

Po válce Slovinsko ztratilo část svého území (pobřežní oblast) a italské úřady v tomto regionu uzavřely všechna slovinská předškolní zařízení a otevřely nové, které fungovala až do r. 1943. V meziválečném období se předškolní zařízení ve Slovinsku významně nerozšiřovala a během 2. světové války se v této oblasti také neodehrály velké změny. Italské, maďarské a německé okupační úřady se snažily přilákat co nejvíce dětí do svých institucí.

Předválečná předškolní zařízení byla většinou instituce, poskytující péči o děti, ale méně vzdělání. Z tohoto důvodu byl v r. 1946 ustanoven nový typ dětského zařízení. Nazývaly se Centra pro hraní a práci a byly navštěvovány dětmi předškolního a školního věku. Kvůli rostoucímu počtu zaměstnaných žen stoupal také počet těchto institucí. V r. 1950 se snížila podpora ekonomiky otvíráním nových a financováním stávajících zařízení. Následkem toho se značně zvýšil příspěvek rodičů a počet dětí navštěvujících předškolní zařízení klesl ještě víc. Byl proveden pokus tuto situaci napravit zřízením předškolních zařízení bez jídla, která fungovala pouze několik hodin denně podle školního kalendáře. Nicméně potřeba předškolních zařízení poskytujících stravu nadále vzrůstala.

V r. 1960 se situace v rozvoji předškolních zařízení obrátila. Kromě expanze geografické distribuce předškolních zařízení se vyvinuly nové formy péče o děti, zejména oddělení předškolních dětí od školních. V r. 1970 a 1980 rozvoj předškolních zařízení pokračoval. Jejich síť se dále rozšiřovala a počet dětí navštěvujících tyto instituce byl na vzestupu. V r. 1981 byl přijat program předškolního vzdělání, připravující děti na ZŠ. Předškolní výchova v zařízeních přešla pod jurisdikci ministerstva práce, rodiny a sociálních záležitostí.³⁰

²⁹ ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

³⁰ ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

4.4 Předškolní vzdělávání ve Slovinsku v současnosti

Od r. 1993 př. výchova v předškolních zařízeních je vnitřní součástí vzdělávacího systému a spadá pod jurisdikci ministerstva vzdělání, vědy a sportu.

V r. 1996 byly novou legislativou představeny značné systematické změny:

- Rodiče a děti mohou volit mezi veřejnou a soukromou př. institucí a mezi různými programy
- Omezený počet dětí ve skupině a omezený počet dětí na kvalifikovaného pracovníka
- Zlepšení organizace prostoru předškolního zařízení
- Zvýšení úrovně vzdělání personálu
- Zvýšení úrovně vzdělání řídicího personálu v předškolním zařízení

Systematické změny byly následovány důležitými změnami, připravenými Komisí pro osnovy předškolních institucí. Nové osnovy byly postupně představeny v počátcích šk. roku 1999/2000. Ve šk. roce 2001/02 byly všechny děti vzdělávány podle nových osnov.

V letech 2000-2008 bylo přijato několik zlepšení a představeno směrnicemi.

Posledním pozměňovacím zákonem pro předškolní vzdělání (1996), přijatým na konci února 2008 parlamentem, vstupuje v platnost větší podpora rodičů. Rodiče, kteří mají v předškolním zařízení více než 1 dítě, platí poplatek pouze za jedno z nich. Stát je povinen poskytovat dodatečné podpory pro předškolní vzdělání 5letých od r. 2010, 4letých od r. 2012 a 3letých od r. 2014.

Koncem roku 2007 ministerstvo vzdělání a sportu představilo Národní e-register volných míst v předškolních zařízeních. Rodiče, obecní a národní orgány mají náhled do dostupnosti míst z domova. Národní e-register je přístupný všem uživatelům na internetu. Registrace volných míst je povinná pro předškolní zařízení od r. 2008/09, přestože 90 procent z nich ji používalo již dříve.³¹

³¹ ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

II. PRAKTICKÁ ČÁST

Cílem závěrečné bakalářské práce je provést na základě analýzy dokumentu komparaci předškolního vzdělávání v České republice a Slovinsku.

Při jejím vypracování jsem použila metodu obsahové analýzy, což je výzkumná metoda zaměřena na identifikaci, porovnávání a vyhodnocování obsahových prvků textu i neverbálních komunikátorů. V pedagogickém výzkumu se často používá při analýze dokumentů, výpovědí informantů.³² Výsledkem jsou dané rozdíly mezi předškolním vzděláváním ve České republice a Slovinsku.

Cíle předškolní výchovy jsou stejné ve Slovinsku jako v ČR, tj. pomoc rodičům při celkové výchově dětí, zlepšování kvality života rodin, vytváření možností pro všestranný rozvoj dítěte. Rodiče si mohou vybrat mezi mateřskými školami státními a soukromými a v rámci nich ještě mezi různými programy, které mateřské školy nabízí. Za pobyt dětí v mateřských školách rodiče platí. Cena je různá v závislosti na délce pobytu dítěte v mateřské škole a vybraném programu.³³

Předškolní výchova ve Slovinsku je nedílnou součástí vzdělávacího systému. Předškolní ustanovení integruje soustředěnou péči o dítě a ranou všeobecnou předškolní výchovu. Programy jsou vykonávány ve veřejných a soukromých předškolních zařízeních (vrtci), předškolních odděleních spadajících pod základní školy (vrtci při osnovnou šolah) a soukromými předškolními učiteli v zařízení na hlídání dětí (vzgojnovarstvene družine). Ministerstvo vzdělání a sportu řídí seskupení personálu, programy a pomoc konkrétním skupinám dětí. Hlavními zřizovateli jsou samosprávné obce, které zakládají a řídí poskytování služeb.

Docházka je dobrovolná. Děti mohou být přijímány od 11 měsíců, dokud nedosáhnou povinné školní docházky ve věku 6 let (od 5 let a 8 měsíců, do 6 let a 8 měsíců).

Slovinsko má vybudovaný ucelený přístup k předškolnímu vzdělávání, který kombinuje vzdělávání, hraní a péči v předškolních zařízeních pro děti od 1 do 6 let. Všeobecná péče pro předškolní děti zahrnuje stravování, odpočinek a spánek, stejně jako rozmanité výchovné programy. Aktivita se odehrávají v menších skupinkách, což podporuje individualitu dítěte a respektuje právo dítěte na soukromí. Nové předškolní vzdělávací programy silně vyzdvihují právo volby dítěte, s čímž souvisí právo si hrát a právo se kreativně vyjadřovat. Velká pozornost se upírá na rovné příležitosti pro rozvoj, které platí pro všechny - děti se speciálními potřebami, romské děti a děti ze sociálně znevýhodněných rodin.

³² PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.

³³ NATIONAL SYSTEM OVERVIES ON EDUCATION SYSTEMS IN EUROPE AND ONGOING REFORMS [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia

Veřejná a soukromá předškolní zařízení mají nařízeno zaměstnávat lékaře s příslušnými kvalifikacemi a mít vhodné vybavení a potřeby. Řetězec předškolních zařízení je organizován takovým způsobem, že umožňuje rodičům a dětem dostupnost a možnost vybrat si vhodný program pro předškolní děti. Předškolní zařízení mohou také provozovat své aktivity v rodinném centru, jako domácí vzdělávání nebo jako částečnou péči o dítě doma. Smyslem předškolních vzdělávání je podporovat rodiče při výchově dítěte, zvyšovat kvalitu rodinného života a vytvářet pozitivní podmínky pro rozvoj dětských fyzických a intelektuálních schopností.

Pedagogická a pedagogicko-výchovná práce v předškolních zařízeních je vedena ve slovinštině, kromě etnicky smíšených oblastí, kde je vedena v italštině nebo dvojjazyčně ve slovinštině a maďarštině. Aktivity jsou organizovány v koedukačních skupinách.³⁴

³⁴ ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Eurydice. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

5 Legislativní předpis pro předškolní vzdělávání

V této části práci popisují, jakými legislativními předpisy se řídí předškolní vzdělávání v České republice a Slovinsku, kdo řídí resort školství v dané zemi.

Tab. č. 1 Legislativní předpisy pro předškolní vzdělávání

Česká republika	Slovinsko
Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)	Zákon o organizaci financování vzdělání (schválený v r.1996)
Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících	Zákon o předškolním vzdělávání (schválený v r. 1996)

Komentář:

Předškolní vzdělávání v České republice se řídí především dvěma zákony.

- zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)
- zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících

Dále předškolním vzdělávání upravují vyhlášky:

- vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných
- vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- vyhláška č. 107/2005 Sb., o školním stravování

Předškolní vzdělávání v ČR probíhá v souladu s výše uvedenými zákony a také dle RVP PV.

Resort školství řídí v České republice Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dalším řídicím orgánem je Česká školní inspekce.

Předškolní vzdělávání ve Slovinsku upravují 2 zákony:

- Zákon o organizaci a financování vzdělání (schválený v r. 96, pozměněný v letech 2000, 01, 02, 03, 05, 06, 08)
- Zákon o předškolním vzdělávání (schválený v r. 1996, pozměněn 2000, 03, 05, 08).³⁵

³⁵ ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

Zákon o organizaci a financování vzdělání upravuje podmínky pro provedení a specifikuje metodu managementu a financování vzdělání a školení ve všech oblastech vzdělání, včetně předškolního vzdělání.

Zákon o předškolním vzdělávání upravuje předškolní vzdělání řízené veřejnými a soukromými předškolními zařízeními (vrtci): úkoly předškolního zařízení, cíle a principy, typy programů, financování, podmínky pro zaměstnávání výchovného a profesionálního personálu, pracovní závazky předškolních učitelů a asistentů, soubor a ochranu osobních informací v předškolních zařízeních, atd.

Rezort školství ve Slovinsku řídí Ministerstvo školství, vědy a sportu (slovensky Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport). Partnerskou poradní institucí je mu Úřad republiky Slovinsko pro školství (slovensky Zavod RS za šolstvo, ZRSŠ), který má významnou úlohu při formování moderního slovinského školství na úrovni mateřských, základních a středních škol.³⁶

³⁶ ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

6 Kurikulární dokumenty

Kapitola 6 pojednává o kurikulárních dokumentech v České republice a Slovinsku, o tom, zda jsou tyto dokumenty závazné.

Tab. č. 2 Kurikulární dokumenty:

Česká republika	Slovinsko
Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (2004)	Osnovy pro přizpůsobení programu pro předškolní děti (Kurikulum za vrtce v prilagojenem programu za predšolske otroke) (2006) ³⁷

Komentář:

Předškolní vzdělávání v ČR i ve Slovinsku se řídí platnými právními předpisy, obě země mají vypracován kurikulární dokument, který je závazný.

³⁷ ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Eurydice. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

7 Obsah a součást kurikulárních dokumentů

V této části práce porovnávám obsah, cíle a součásti kurikulárních dokumentů v České republice a Slovinsku, dále vzdělávání dětí se speciálními potřebami a dětí mimořádně nadaných. Sleduji, zda jsou také vydávány osnovy pro děti etnických menšin.

Tab. č. 3 Obsah a součásti kurikulárních dokumentů

Česká republika	Slovinsko
V RVP PV obsaženy klíčové kompetence – způsobilosti dosažitelné v předškolním věku	Cíle, obsahy a aktivity jsou pro každou věkovou skupinu zvlášť.
Obsah RVP PV: 5 vzdělávacích oblastí vzájemně propojených: - Dítě a jeho tělo - Dítě a jeho psychika - Dítě a ten druhý - Dítě a společnost - Dítě a svět	V Osnovách 6 základních oborů: - Fyzická cvičení - Jazyk - Umění - Společnost - Příroda - Matematika
Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí mimořádně nadané.	Vzdělávání dětí se středně těžkou, těžkou a těžkou mentální poruchou, děti neslyšící a nedoslýchavé, nevidomé a zrakově postižené děti, děti s tělesným postižením a děti s vadami řeči.
Součástí RVP PV není žádný program pro děti etnických menšin.	Vydány samostatné pokyny pro oddělení romských dětí.

Komentář:

Kurikulární dokument v ČR

V České republice je to Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, které mimo jiné zahrnuje i vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání dětí mimořádně nadaných. V RVP PV jsou také vymezeny pojetí a cíle předškolního vzdělávání, vzdělávací obsah a oblasti, podmínky předškolního vzdělávání.³⁸

Cíle předškolního vzdělávání v ČR jsou:

- RVP PV pracuje se čtyřmi cílovými kategoriemi: stanovuje cíle v podobě záměrů a cíle v podobě výstupů, a to nejprve v úrovni obecné a následně pak v úrovni oblastní.

Konkrétně se jedná o tyto kategorie:

- rámcové cíle – vyjadřující univerzální záměry předškolního vzdělávání

³⁸ AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004.

- klíčové kompetence - představují výstupy, resp. obecnější způsobilosti, dosažitelné v předškolním vzdělávání
- dílčí cíle - vyjadřují konkrétní záměry příslušející té které vzdělávací oblasti
- dílčí výstupy – dílčí poznatky, dovednosti, postoje a hodnoty, které dílčím cílům odpovídají

Tyto cílové kategorie jsou těsně provázané a vzájemně spolu korespondují. Tento systém by měl být funkční. Ukazuje, že vědomé a systematické sledování a naplňování stanovených záměrů v běžné každodenní praxi by mělo spolehlivě vést k dosahování výstupů.³⁹

V rámci RVP PV jsou stanoveny klíčové kompetence (kompetence k učení, k. k řešení problémů, k. komunikativní, k. sociální a personální, k. činnostní a občanské). Klíčové kompetence jsou formulovány jako soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince. Jejich pojetí i obsah vychází z hodnot společností přijímaných a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence přispívají ke vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu člověka a k posilování funkcí občanské společnosti.

Dobré a dostatečné základy klíčových kompetencí, položené v předškolním věku, mohou být podstatným příslibem dalšího příznivého rozvoje a vzdělávání dítěte, nedostatečné základy naopak brzdou, která dítě na počátku jeho životní a vzdělávací cesty může znevýhodňovat. Proto by předškolní vzdělávání mělo o jejich vytváření cíleně usilovat.

Dosažení klíčových kompetencí není závazné, je to určité penzum dovedností, znalostí a schopností, kterých by dítě mělo dosáhnout v předškolním věku.

Vzdělávací obsah je v RVP PV uspořádán do pěti vzdělávacích oblastí: biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální. Tyto oblasti jsou nazvány:

- Dítě a jeho tělo
- Dítě a jeho psychika
- Dítě a ten druhý
- Dítě a společnost
- Dítě a svět

Součástí RVP PV jsou podmínky předškolního vzdělávání – věcné podmínky, životospráva, psychosociální podmínky, organizace, řízení mateřské školy, personální a pedagogické zajištění a spoluúčast rodičů.⁴⁰

³⁹ AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004. s. 9-10

⁴⁰ AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004. s 10-15

KURIKULÁRNÍ DOKUMENT VE SLOVINSKU

Obecné cíle:

- Cíle předškolního vzdělávání v předškolních zařízeních, definovaná zákonem o předškolních zařízeních jsou:
- Rozvoj schopnosti pochopit a přijmout sebe i druhé
- Rozvoj schopnosti soc. komunikace, uznání odlišnosti a stát se částí týmové práce
- Rozvoj schopnosti rozpoznat emoce a stimulovat emoc. zážitky a vyjádření, pěstovat zvědavost, zkoumavého ducha, představivost, intuici a rozvoj kritického myšlení
- Podpora jazykového rozvoje zdatného a kreativního využití řeči, později také čtení a psaní
- Stimulace zážitků z uměleckých prací a uměl. vyjádření
- Přenesení znalostí z různých polí vědy a každodenního života
- Rozvoj nezávislosti v hygienických návycích a v péči o zdraví

Ve Slovinsku byl nový kurikulární dokument vedený jako Osnovy pro přizpůsobení programu pro předškolní děti (Kurikulum za vrtce v prilagojenem programu za predšolske otroke) přijat v roce 2006. Součástí tohoto dokumentu jsou: cíle osnov pro mateřské školy, zvláštní cíle, zásady pro dosažení cílů ve vzdělávacím programu pro mateřské školy, přizpůsobený program, organizace vstupu dětí do mateřské školy, stravování, odpočinek a další každodenní činnosti, místo, čas. práce s rodiči a rodinou. Oblasti činnosti v mateřské škole. Dále jsou zde vymezeny zásady práce dětí se středně těžkou, těžkou a těžkou mentální poruchou, dětí neslyšících a nedoslýchavých, nevidomých a zrakově postižených dětí, děti s tělesným postižením a děti s vadami řeči.⁴¹

Národní kurikulum pro předškolní vzdělávání je založeno na pochopení pro individuální rozdíly ve vývoji a učení, stejně jako na porozumění pro integrační a vyvážený vývoj dítěte. Osnovy jsou otevřené a umožňují uskutečňování různých programů (denních, polodenních, zkrácených). Cíle, obsahy a aktivity jsou vyvíjeny zvlášť pro děti první a druhé věkové skupiny. V zájmu lepší transparentnosti se dělí do různých oborů: nicméně doporučovaná témata osnov zahrnují přísné limity jednotlivých oborů a jsou umístěna do kontextu každodenního života dětí v předškolních zařízeních. V aktivitách předškolních zařízení jsou zahrnuty následující obory předmětů: fyzická cvičení, jazyk, umění, společnost, příroda a matematika. Mezioborové aktivity

⁴¹ ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

jako je etika, péče o zdraví, bezpečnost a dopravní výchova jsou začleněny do všech těchto oborů.

Realizace různých předmětů je integrována do denního režimu. Výchovné působení je důležité pro osobnost dítěte (nejen jako příprava na další úroveň vzdělávání) a proto je založena na schopnostech dětí a jejich aktivitách. Dětská hra umožňuje nejpřirozenější pokrok v jejich vývoji a učení. Osnovy sestávají z předmětů a principů předškolního vzdělávání, což nutně ovlivňuje každodenní aktivity, komunikaci a uspořádání třídy. Při plánování denních aktivit (jídla, odpočinku, spánku, úklidu) musí být brány v potaz rozdíly mezi dětmi (pohlaví, sociální a kulturní původ, životní filozofie, atd.) a stejně tak podmínky musí být vytvořeny tak, aby se tyto rozdíly mohly projevit. Dětské zvláštnosti, právo volby a jejich jedinečnost musí být také zohledněny. Zvláště se prosazuje důležitost komunikace pro sociální učení.

Národní kurikulum pro předškolní zařízení zdůrazňují, že různé metody a přístupy k aktivitám týkajících se předškolních zařízení musí počítat s odlišností věkových skupin a umožnit integraci rozmanitých oblastí aktivity. Různými metodami a pomocí hry předškolní učitelé stimulují a motivují děti k použití různých strategií a nástrojů ve svém hledání odpovědí. Děti jsou stimulovány vyjádřit se slovy a používat další výrazové prostředky, přičemž je důležité brát v potaz jejich individuální potřeby a zájmy a jejich právo na soukromí. Důležitost hry se také zdůrazňuje. Kurikulum doporučuje pracovat v malých skupinách a individuální práci s dítětem.

Kurikulum sestává z cílů a principů předškolního vzdělání, což významně ovlivňuje každodenní aktivity, komunikaci a uspořádání třídy. Při plánování denních činností (jídlo, odpočinek, spánek, uklízení) se musí počítat s rozdíly mezi dětmi (pohlaví, soc. a kulturní původ, životní filozofie, atd.) a musí být vytvořeny takové podmínky, aby se tyto odlišnosti mohly vyjádřit. Jedinečnost dětí, právo volby a jejich osobitost musí být také zohledněny. Zvláště se zdůrazňuje důležitost komunikace pro sociální učení. Třída by měla být přizpůsobivá, lišící se, bezpečná a stimulující.⁴²

Důležitým prvkem kvality předškolního zařízení je kooperace s rodiči. Rodiče mají právo účastnit se plánování života a práce v předškolním zařízení nebo jeho výukové skupině. Měly by uznávat profesionální samosprávu pracovníků zařízení, kteří - na druhé straně - by měli brát v potaz kulturu, identitu, jazyk, světový náhled, hodnoty a přesvědčení, zvyky a obyčeje rodičů. Rodiče mají právo postupně své dítě do zařízení přivést. Zařízení je zavázáno poskytnout písemné informace o svých aktivitách: v publikacích a na nástěnkách.

⁴² ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

Kromě ústředního kurikula jsou zde národní schválené programy, které jsou uzpůsobeny specifickým výukovým okolnostem. Programy pro předškolní vzdělání s italštinou nebo maďarštinou jsou vyvinuty pro děti těchto svou národnostních komunit. Program pro romské děti poskytuje zvláštní ohledy k jejich jazyku a kultuře.⁴³

⁴³ ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

8 Požadavky pro přijetí a výběr předškolní instituce

Jaké jsou požadavky pro přijetí dětí, co je součástí přijímání dětí a zda mají rodiče právo výběru předškolní instituce v České republice a Slovinsku, to sleduji a porovnávám v této kapitole.

Tab. č. 4 Požadavky pro přijetí a výběr předškolní instituce

Česká republika	Slovinsko
Požadavky pro přijetí dítěte stanovuje ředitel po dohodě se zřizovatelem.	Požadavky pro přijetí dítěte stanovuje komise složená ředitelem předškolního zařízení.
Součástí žádosti o přijetí je potvrzení zdravotního stavu dítěte.	Po přijetí dítěte musí rodiče předložit osvědčení o zdravotním stavu dítěte.

Komentář:

Při přijímání dětí do mateřských škol v ČR je pouze nutné potvrzení o zdravotním stavu pediatrem, rodiče vyplní žádost. Přednostně se přijímají děti v posledním roce předškolního vzdělávání před zahájením povinné školní docházky. Často dle kritérií pro přijetí dítěte do MŠ mají přednost děti z obce, která školu zřizuje, popř. z obce, která přispívá na její provoz.

Účast v předškolním vzdělávání ve Slovinsku je pro děti dobrovolná, rozhodnutí je na rodičích. Nejsou zde žádné zvláštní požadavky pro přijetí. Všechny děti ve věku 1-6 let se mohou přihlásit, pokud je dost volných míst. Předtím se musí obec a předškolní zařízení dohodnout na všech elementech, které mají finanční důsledky. Pokud je dětí víc než volných míst, komise složená ředitelem předškolního zařízení ovlivní přijetí dětí. Děti, jejichž rodiče předložili certifikát, vydaný centrem pro sociální práci, že má rodina nestabilní sociální postavení, získá přednost v přijetí do předškolního zařízení. Tu mají také děti se speciálními potřebami. V případě vyšší poptávky je obec zavázána začít rozšiřovat kapacitu př. zařízení ve svém teritoriu.

Rodiče mohou také požádat o umístění mimo své bydliště. Obec jejich bydliště je povinná zajistit jim potřebný podpůrný poplatek.

Když je jejich dítě do př. zařízení přijato, musí rodiče předložit osvědčení o zdravotním stavu dítěte vydaný pediatrem.⁴⁴

⁴⁴ ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

9 Organizace předškolního vzdělávání

V kapitole nazvané Organizace předškolního vzdělávání komparuji podmínky předškolního vzdělávání v České republice a Slovinsku, sleduji počet dětí v třídách, jejich složení.

Tab. č. 5 Organizace předškolního vzdělávání

Česká republika	Slovinsko
Přijímají se děti zpravidla od 3 do 6, resp. 7 let.	Přijímají se děti od 1 do 3 let (mladší oddělení) od 3 do 6 let věku (starší oddělení).
Počet dětí ve třídě je stanoven na 24 (v rámci výjimky + a – 4, tj. 28 – 20)	Počet dětí ve třídě: mladší oddělení 12 dětí, 10 pokud je skupina heterogenní starší oddělení max. 22
Třídy mohou být homogenní i heterogenní.	Třídy mohou být homogenní i heterogenní.

Komentář:

Předškolní vzdělávání v ČR probíhá zpravidla v mateřských školách, jejichž zřizovateli jsou obce nebo soukromé subjekty, či vznikají zaměstnanecké mateřské školy.

Vzdělávání v mateřských školách je nepovinné. Do mateřské školy bývají zpravidla přijímány děti od 3 do 6 let. Třídy mohou být věkově smíšené či shodné. Ve třídách mohou být také začleněny děti se speciálními vzdělávacími potřebami a děti mimořádně nadané, jejichž vzdělávání je upraveno školským zákonem, příslušnou vyhláškou a na které také pamatuje RVP PV, který vymezuje za jakých podmínek mohou být integrovány do tříd.

Vzdělávací obsah se stanovuje pro celou věkovou skupinu společně, tj. pro děti ve věku od 3 do 6 (7) let.⁴⁵

Počet dětí ve třídě je upraven vyhláškou a je stanoven na 24 dětí, kdy lze při splnění hygienických požadavků požádat o výjimku z počtu (plus i minus 4 děti). Tvorba ŠVP, organizace času, přijímání dětí, spolupráce s rodiči či jinými subjekty je zcela v kompetenci ředitele školy, který je odpovědný zřizovateli.

Předškolní vzdělávání ve Slovinsku přijímá děti od 1 do 3 let a od 3 do 6 let věku, když zahájí povinnou školní docházku. Velikost předškolního zařízení není předepsaná. Místní komunita je povinna zahájit proces zajištění kapacit, pokud je počet uchazečů dostatečný na jednu výukovou skupinu. Skupiny mohou být homogenní nebo heterogenní, nebo je lze kombinovat (zahrnují děti obou věkových skupin). Normativní počet dětí ve výukové skupině je definován národní

⁴⁵ AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004.

regulací. V první skupině by nemělo být více než 12 dětí (10, pokud je heterogenní). Ve druhé pak max. 22 dětí. Skupiny jsou menší, pokud jsou smíšené (19) nebo zahrnují děti ve věku od 3 do 4 let (17). Podle podmínek a situace př. aktivit v místní komunitě, může komunita zvýšit předepsaný počet dětí ve skupině max. o 2 děti. Počet dětí ve skupině je menší, pokud jsou zde děti se spec. potřebami nebo romské děti.

Denní program skupiny dětí první věkové skupiny by měl být nejméně šest hodin monitorován dvěma pedagogickými pracovníky a druhé věkové skupiny nejméně čtyři hodiny (odpolední programy méně: tři nebo dvě hodiny).⁴⁶

⁴⁶ ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

10 Učitelé a další zaměstnanci MŠ, jejich vzdělání

Zda jsou v mateřských školách v České republice a Slovinsku zaměstnávání pouze učitelé, či jiní odborníci, jaké musejí dosáhnout vzdělání pro práci s dětmi, kdo všechno tvoří tým jednotlivých předškolních zařízení, to je součástí této kapitoly, kde porovnávám mj. i podmínky pro další vzdělávání.

Tab. č. 6 Učitelé a další zaměstnanci MŠ, jejich vzdělání

Česká republika	Slovinsko
V MŠ jsou vždy zaměstnávání učitelé.	V MŠ jsou vždy zaměstnávání učitelé, asistenti, výchovní poradci, organizátoři zdravotnických a hygienických režimů, předškolní učitelé se speciálními pedagogickými dovednostmi.
Učitelé mohou být absolventy: - středních pedagogických škol - vyšších odborných škol - vysokých škol zaměřených na předškolní pedagogiku či speciální pedagogiku	Učitelé jsou vždy absolventy: -bakalářských studijních programů na vysokých školách -magisterských studijních programů na vysokých školách
V MŠ nejsou zaměstnávání lékaři.	Mají povinnost zaměstnávat lékaře.

Komentář:

V České republice zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, upravuje podmínky pro učitele MŠ a stanovuje, kdo se může učitelem MŠ stát. V praxi se tak objevují nekvalifikovaní učitelé, učitelé, kteří získali vzdělání na středních pedagogických školách ukončených maturitní zkouškou. Dalším možným potřebným vzděláním je vyšší odborné vzdělání získané na vyšší odborné škole v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu učitelů předškolního vzdělávání. Také jsou v MŠ zaměstnávány učitelky, které získaly vysokoškolské vzdělání v oblasti pedagogických věd zaměřené na pedagogiku předškolního věku nebo také studiem speciální pedagogiky. Vysokoškolské vzdělání speciální pedagogiky se vyžaduje vždy ve třídě nebo škole zřízené pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Další vzdělávání učitelů záleží pouze na rozhodnutí ředitele školy, popřípadě zřizovateli. Většina studujících učitelek současných mateřských škol nemá vytvořeny dobré podmínky pro získávání vyšší kvalifikace či dalších dovedností.

Personál zařízení mateřské školy ve Slovinsku tvoří předškolní učitelé, asistenti, výchovní poradci, organizátoři zdravotních a hygienických režimů, kuchaři a předškolní učitelé se speciálními pedagogickými dovednostmi. Od předškolních učitelů se vyžaduje vzdělání na vyšším stupni odpovídající bakalářskému (nejméně tříleté vysokoškolské) pro předškolní

vzdělávání nebo magisterské (čtyřleté) jiného oboru (pedagogika, umění, humanitní, sociologie) se specializací na předškolní vzdělání. Asistenti musí mít vyšší středoškolské technické vzdělání (čtyřleté) a být kvalifikováni pro předškolní práci. Výchovní poradci mají univerzitní magisterské vzdělání z psychologie, pedagogiky, sociálních prací, sociální pedagogiky nebo speciální a rehabilitační pedagogiky. Veřejná a soukromá předškolní zařízení mají nařízeno zaměstnávat lékaře s patřičnými kvalifikacemi a mít vhodné vybavení a potřeby.

Předškolní zařízení na Slovinsku většinou zaměstnávají učitele, kteří dosáhli vyššího vzdělání v předškolní výchově a mají patřičnou profesionální kvalifikaci. Jejich studium zahrnuje hodiny teorie výchovy, metodiku učení pro předškolní děti, didaktiku, vývojovou a pedagogickou psychologii, sociologii, filozofii, speciální pedagogiku, výchovu ke zdraví a praxi v předškolních zařízeních. Posluchač obdrží také praktické a teoretické znalosti z různých odvětví, jako jsou jazyky, sociální prostředí, přírodní vědy, matematika, tělesná výchova, tanec, hudba a další způsoby uměleckého vyjadřování.

Většina pedagogického personálu pracuje na plný úvazek v hlavním zaměstnaneckém poměru jako veřejná služba. Podle zákona mají právo na profesionální rozvoj a pokračovat ve vzdělání. Zařízení musí umožnit pedagogickému personálu nejméně pět dní v roce nebo patnáct dní každé tři roky na profesionální růst a platit výlohy: kompenzaci platu, možné cestovní výdaje, poplatky za účast a ubytování. Když jsou zavedeny nové reformy, vyžadující dodatečné vzdělání zaměstnanců, je to pro ně povinné. Další vzdělávání je podporováno a odměňováno. Jisté profesionální výukové programy, ustanovené školskými úřady a dalšími kompetentními orgány jako prioritní, jsou oceňovány body - dosažený počet bodů je brán v potaz při zvažování povýšení. Profesionální růst je jednou z podmínek k povýšení pedagogických pracovníků k titulům.⁴⁷

Programy, které byly akreditovány Radou ministerských programů jsou převážně uskutečňovány v zařízeních vyššího vzdělání, národních vzdělávacích a výzkumných institutech a samotných předškolních zařízeních, stejně jako v dalších veřejných a soukromých vzdělávacích organizacích.

Většina zodpovědnosti za vyšší vzdělání kvůli povolání (krátké terciární vzdělání) spadá pod záštitu ministerstva vzdělání a sportu, zatímco některá patří do vyššího vzdělávacího sektoru. Místní úřady (občinski sveti) zodpovídají za zřizování předškolních zařízení a základních škol; účastní se jejich správy a přispívají na jejich provoz a na platy předškolních zaměstnanců.

⁴⁷ ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

Školské rady (sveti šol) tvořené zástupci zřizovatele, zaměstnanci a rodiči jsou ústředními vládnoucími orgány se značnými pravomoci týkajícími se managementu, financí a výuky.

Školní inspekce je zodpovědností Národního inspektorátu vzdělání a sportu (Inšpektorat Republike Slovenije za šolstvo in šport), který spadá pod záštitu ministerstva vzdělání a sportu.

Systém zajišťující kvalitu ve vyšším vzdělání zahrnuje akreditaci a vnitřní a vnější evaluaci institucí a programů. Akreditace a vnější evaluace, za něž nese zodpovědnost nově ustanovený Národní výbor pro zajišťování kvality vyššího vzdělání, jsou podporovány vnitřní evaluací, která je v pravomoci vyšších vzdělávacích institucí a jejich komisí zjišťujících kvalitu.⁴⁸

⁴⁸ ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

11 Hodnocení

Česká republika i Slovinsko mají vytvořen vlastní způsob hodnocení dětí i své práce, proto tyto rozdíly porovnávám v této kapitole.

Tab.č. 7 Hodnocení

Česká republika	Slovinsko
System hodnocení dětí je na učitelce, jak individuálně posoudí pokroky daného dítěte.	Pokroky dětí nejsou stupňovány, děti se hodnotí prostřednictvím hry.

Komentář:

Hodnocení v ČR: v důsledku zavedení dvouúrovňového kurikula, a tedy s možností volby vlastní cesty, se pojí vysoká odpovědnost pedagogů za to, že předškolní vzdělávání realizované v konkrétní mateřské škole odpovídá požadavkům uvedeným v RVP PV. Právě vlastní vyhodnocování, zda a do jaké míry tomu tak opravdu je, by mělo přinášet pedagogům zpětnou vazbu o zvoleném postupu, a tedy větší jistotu, kterou v rámci volnějších pravidel dnes často postrádají. Proto je přirozené, aby se autoevaluace stala nezbytnou a samozřejmou součástí práce každé mateřské školy.

Autoevaluace je proces průběžného vyhodnocování vzdělávacích činností, situací i podmínek vzdělávání, realizovaný uvnitř mateřské školy, který se odehrává v několika na sebe navazujících neustále se opakujících fázích. Poznatky získané tímto průběžným vyhodnocováním poskytují pedagogům zpětnou vazbu o kvalitě vlastní práce a pedagogové by jich měli cíleně využívat k optimalizaci a zlepšování vzdělávacího procesu i podmínek, za nichž vzdělávání probíhá. Nejedná se o jednorázové a náhodné zhodnocení určitého jevu na základě subjektivního dojmu pedagoga, ale o proces, který je realizován systematicky, podle předem připraveného plánu. .

Autoevaluace se může týkat mnoha různých oblastí. Sledovat a vyhodnocovat je možné prakticky všechno, co vstupuje do vzdělávacího procesu. Obecně mohou být porovnávány školní a třídní vzdělávací programy s RVP PV a vyhodnocováno, do jaké míry jsou tyto programy v souladu s požadavky formulovanými v RVP PV. Na základě zjištěných poznatků je možno navrhnout a provádět jejich úpravy. Důležité je porovnávat školní či třídní program (to, co je v něm napsáno) s jeho realizací (s tím, jak vzdělávání probíhá v praxi).⁴⁹

⁴⁹ AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004. s.40

Mateřská škola by měla vyhodnocovat svou práci komplexně. Každá mateřská škola, popř. každý jednotlivý pedagog, si může zvolit či vytvořit svůj systém sledování a hodnocení rozvojových pokroků dětí a užívat takových metod a technik, které jsou v konkrétních podmínkách vyhovující. Mělo by být umožněno, aby toto sledování a hodnocení vždy probíhalo tak, aby bylo v tom kterém individuálním případě smysluplné a účelné. Je žádoucí, aby u jednotlivých dětí bylo možno diferencovat a pedagog mohl zvolit individuálně různý způsob sledování a hodnocení i různou formu a rozsah záznamů, odpovídající vzdělávacím potřebám dítěte.⁵⁰

V předškolní výchově na Slovinsku nejsou pokroky dětí stupňovány. Učitelé pozorují, analyzují a řídí proces učení dítěte prostřednictvím hry. Osnovy zahrnují obecné cíle (např. obeznámit se s matematikou v každodenním životě), specifické cíle (jako je rozpoznání vztahu mezi příčinou a následkem) a druhy aktivit. Učitelé sledují, jak děti rozpoznávají příčinu a následek skrze své zkušenosti, mluví s dětmi, poskytují pozitivní odezvu a chválí, když úspěšně vyřeší problém, a slovně informují rodiče o pokrocích dítěte. Předškolní pracovníci pomáhají, řídí, povzbuzují a motivují děti, říkají a vysvětlují jim různé věci, ale nehodnotí je.⁵¹

⁵⁰ AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004. s.40

⁵¹ ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

12 Úhrady

V této části práce porovnávám úhrady za předškolní vzdělávání v České republice a Slovinsku, možnosti různých úlev, i to, jak jsou tyto platby stanoveny.

Tab. č. 8 Úhrady

Česká republika	Slovinsko
Výše školného v kompetenci ředitele školy – pouze jako příspěvek bez bližšího určení.	Financování předškolních zařízení příspěvkem od rodičů ve výši 0 – 80%, dle příjmů rodičů.
O možné slevě na školné rozhoduje ředitel.	Rodinám s nižšími příjmy jsou nabízeny nejrůznější sociální podpory a výhody.

Komentář:

Každá mateřská škola v ČR také seznamuje rodiče s platbami za předškolní vzdělávání – tzv. školné, jehož stanovení je v kompetenci ředitele školy. Jsou tak mateřské školy, kde se školné nehradí vůbec, školy s minimálním školným, ale i školy, a to především soukromé, se školným řádově v tisících korunách měsíčně za jedno dítě.

Je možné požádat ředitele škol o osvobození platby školného, rozhodnutí o osvobození je plně v kompetenci ředitele.

Zde pro příklad uvádím, že v MŠ mého působení je školné ve výši 200 Kč měsíčně za dítě s celodenní docházkou, s polodenní docházkou činí školné 170 Kč měsíčně. Pokud rodič pobírá na dítě v MŠ rodičovský příspěvek do 4let věku dítěte (dítě může tedy docházet do MŠ jen na 4 hodiny denně), je školné stanoveno na 133 Kč měsíčně. Situace je jiná v městě vzdáleném 12 km, v jehož sídle je pověřený městský úřad s rozšířenou působností, kde školné je vždy 400 Kč měsíčně za jedno dítě.

Veřejná předškolní zařízení ve Slovinsku jsou zakládána a financována místními komunitami. Jsou také financována z příspěvků rodičů (od 0 do 80 procent, podle jejich příjmu).⁵²

Předškolní zařízení jsou financována obcemi a poplatky jsou hrazeny rodiči, prodejem služeb a produktů, dary a jinými zdroji. Základem poplatku je cena programu, který dítě navštěvuje, což musí zahrnovat výchovu, péči o dítě a výživu. Podpory pro předškolní vzdělání jsou udělovány potřebným rodinám ve formě nižších příspěvků. Rodičovské příspěvky jsou určeny místní

⁵² ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

komunitou na základě měřítka zařazení rodičů, podle příjmu rodiny v porovnání s průměrným platem na Slovinsku. Od ledna 2000 rodiče platí až do výše 80 procent poplatku za předškolní program, který dítě navštěvuje. Od března 2008 platí rodiče s více než jedním dítětem v zařízení jen jeden poplatek.

Průměrná cena programu (metodologie 2006) pro mladší věkovou skupinu je 424,13 euro. V r. 2006 rodiče platili školné činící 30,6 procent (101,36 euro) současných průměrných nákladů, 69,4 procent bylo hrazeno obcí.

Pro rodiny s nejnižším příjmem jsou nabízeny následující sociální výhody: dotace za narození dítěte, přídavek na dítě a na péči o něj, rodičovský příspěvek, příspěvek na velkou rodinu, rodičovské náhrady. Rodiče, kteří dostávají finanční sociální příspěvky, jsou osvobozeni od placení za místo v předškolním zařízení. V domácnostech s dětmi žijícími na hranici chudoby tvoří sociální přídavky 30,8 procent celkového příjmu. V r. 2006 bylo o něco méně než 50 procent dětí klasifikováno do tří nižších platebních kategorií. Ve třech vyšších platebních kategoriích bylo zahrnuto dohromady 14,2 procent dětí.⁵³

⁵³ ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

13 Organizace času

V této kapitole porovnávám provozní dobu a také organizace docházky dětí do mateřských škol v České republice i Slovinsku.

Tab č. 9 Organizace času

Česká republika	Slovinsko
Provozní doba stanovena zřizovatelem s maximální vstřícností rodičům a dětí.	Provozní doba stanovena po dohodě se zřizovatelem s ohledem na možnosti rodičů a dětí.
Docházka může být: - celodenní - polodenní - na 4 hodiny denně - 5 dní v kalendářním měsíci	Docházka může být: - celodenní – odehrává se ráno, odpoledne nebo na směny - polodenní - krátký program 240-600 hodin ročně

Komentář:

Provozní doba každé MŠ v ČR je různá, je stanovena ředitelem školy po dohodě se zřizovatelem tak, aby maximálně vyšla vstříc rodičům a dětem a jejich potřebám.

Docházka do MŠ může být celodenní, polodenní. Děti mohou docházet také jen na 4 hodiny denně nebo na 5 dnů v měsíci, pokud rodiče na dítě pobírají rodičský příspěvek do 4, resp. do 3let, věku dítěte. Organizace času musí být vždy dostatečně pružná, přizpůsobující se aktuálnímu stavu dětí a jejich potřebám a požadavkům.⁵⁴

Organizace času v předškolní výchově ve Slovinsku je dána ročním plánem práce předškolního zařízení, ukládající soustavu požadavků nabízených programů, potřeb pracujících rodičů a rozhodnutí obce o otvíracích hodinách. Předškolní zařízení nabízí různé programy: ty se liší obsahem a délkou trvání.

Každé předškolní zařízení plánuje své otvírací hodiny, programy, rozvrhy, pracovní dny a další praktické úpravy se souhlasem obce a přizpůsobuje se potřebám pracujících rodičů. Rozhodnutí o otvíracích hodinách je provedeno obcí. Organizace času a nabídka programů je dána ročním pracovním plánem institucí, po předchozím přizpůsobení potřebám zaměstnaných rodičů a schválení obcí.⁵⁵

⁵⁴ AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004.

⁵⁵ ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

Organizace roku

Předškolní vzdělání probíhá zhruba stejně jako školní. Zařízení pod záštitou obcí jsou obvykle uzavírána mezi 15. červencem a 15. srpnem, podle účasti.

Týdenní a denní rozvrh

Obvyklé otvírací hodiny jsou mezi 5-6 ráno a 16-17 odpoledne. Začít dřív a končit později je možné, pokud to rodiče potřebují. Život v př. zařízeních začíná přijetím dítěte, následuje snídaně, výchovné aktivity podle programu, hry a venkovní aktivity, oběd, odpočinek nebo klidový režim, lehké jídlo a znovu hra.

Předškolní zařízení nabízí odlišné programy, ty se liší obsahem i délkou trvání. Denní program trvá 6-9 hodin a odehrává se ráno, odpoledne nebo na směny (jeden týden ráno, druhý odpoledne). Je určen dětem od jednoho roku do školního věku a zahrnuje vzdělání, péči a stravování.

Polodenní programy trvají 4-6 hodin. Jsou určeny dětem od 1 roku do školního věku a také zahrnují vzdělání, péči a stravu.

Krátký program trvá 240 - 600 hodin ročně v demograficky ohrožených regionech a odlehlých územích. Je určen pro děti od tří let do školního věku. Krátký program může probíhat během školního roku nebo v koncentrovanější podobě během specifického časového období. Odehrává se v předškolních zařízeních nebo v jiném vhodně vybaveném veřejném zařízení.

Systém předškolního vzdělání ve Slovinsku je řízen sjednoceným stylem, což znamená, že dítě nemusí měnit zařízení a často zůstává u stejného učitele od začátku docházky do konce. Programy se liší obsahem a délkou trvání.

Pro srovnání, na Slovinsku je poskytování raného dětského vzdělání a péče charakteristické vysokou dostupností dětem od jednoho roku: jenom 3 procenta dětí, jejichž rodiče o místo požádali, nebyly v r. 2006/07 přijaty do předškolních zařízení. Veřejná síť předškolních zařízení je organizovaná tak, že umožňuje rodičům a dětem dostupnost a možnost výběru vhodných programů pro předškolní děti. Místní komunita je zavázána započít s procesem založení předškolních zařízení, pokud je o něj patřičný zájem ze strany rodičů, přestože není vždy možné zajistit příslušný počet volných míst. Podle zákona jsou v těchto případech upřednostněny děti ze soc. znevýhodněných rodin a se specifickými problémy.⁵⁶

⁵⁶ ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

14 Podpůrná zařízení

Jakým způsobem je tvořen v České republice a Slovinsku individuální vzdělávací plán (IVP), či zda jsou součástí práce mateřských škol jiní odborníci porovnávám v této kapitole.

Tab. č. 10 Podpůrná zařízení

Česká republika	Slovinsko
MŠ: a) zajišťují přítomnost odborníka přímo v MŠ, např. logopeda b) rodiče dojíždějí za odborníky na jeho odborná pracoviště	V každém zařízení existuje poradenská služba – pracuje zde psycholog, výchovný specialista, sociální pracovník, specialista na soc. pedagogiku a pro děti se spec. potřebami.
Tvorba IVP zajišťována na základě odborných vyšetření třídním učitelem.	IVP vypracováván celým předškolním týmem.

Komentář:

V České republice pracují v běžných typech mateřských škol pouze pedagogové – učitelé, v případě potřeby může být odborná péče zajišťována jinými odborníky přímo v MŠ, často však – ve většině případů – rodiče s dětmi dojíždí do specializovaných pracovišť, např. logopedů, psychologů.

Tvorba IVP je zajišťována ve spolupráci s rodiči pouze třídním učitelem dítěte, který IVP vypracovává na základě odborného vyšetření např. v pedagogicko-psychologické poradně.

Ve Slovinsku mimo předškolní pedagogický personál (učitele, asistenty) existuje v každém zařízení poradenská služba, která může zahrnovat psychology, výchovné specialisty, sociální pracovníky, specialisty na soc. pedagogiku a pro děti se spec. potřebami. Jejich úkolem je poskytovat poradenství dětem (individuálně nebo skupinově), radit a konzultovat práci s rodiči a personálem.⁵⁷

Princip „umístění v co nejvíce stimulujičím prostředí“ se používá, když se rozhoduje o tom, kam umístit jednotlivé dítě, zda do hlavní skupiny nebo ho přidělit do vývojové skupiny.

Specialisté se připojují k učitelům v přípravě a provedení individuálních programů pro děti se spec. potřebami. Individuální vzdělávací plán shodující se s potřebami žáka je připravován celým př. týmem a konzultován s rodiči. Podpora specialisty je poskytována uvnitř skupiny

⁵⁷ ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

během výukových aktivit nebo v tzv. vývojových skupinách, částečně nebo neustále podle specifické jedinečné, organizační a ústavní situace a v souladu se směrnicemi.

Mobilní speciální výuka má své místo jako pomoc zařízením se vzděláváním dětí s několika vývojovými poruchami.⁵⁸

⁵⁸ ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

15 Organizační varianty

V této kapitole si kladu otázku nad organizačními variantami předškolního vzdělávání v České republice a Slovinsku, porovnávám případné zřízení jiných programů kromě mateřských škol běžného typu.

Tab. č. 11 Organizační varianty

Česká republika	Slovinsko
Nejsou jiné programy nahrazující mateřskou školu.	Jsou zřizovány dva programy, které nahrazují mateřskou školu: - program rodinné péče - program předškolní péče doma

Komentář:

V České republice nejsou zřizována žádná jiná alternativní řešení nahrazující mateřskou školu.

Ve Slovinsku jsou zřizovány dva programy, které jsou postaveny na stejnou úroveň jako vzdělávání v mateřských školách – program rodinné péče a program předškolní péče doma.

Program rodinné péče je zamýšlen pro děti od 1 roku do školního věku. Odehrává se v domově předškolního učitele nebo předškolního asistenta učitele. Tato forma vzdělání může být vykonávána personálem zaměstnaným v předškolním zařízení nebo soukromým předškolním učitelem.

Předškolní péče doma je program, který může provozovat předškolní zařízení pro děti, které nemohou docházet kvůli nemoci. Tato forma výuky může být prováděna stejně jako program rodinné péče.⁵⁹

⁵⁹ ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

16 Alternativní školství

Existencí jiných typů mateřských škol – jako jsou školy soukromé a alternativní – zkoumám a porovnávám v této kapitole.

Tab. č. 12 Alternativní školství

Česká republika	Slovinsko
Jsou zřizovány soukromé školy.	Jsou zřizovány soukromé školy.
Existují alternativní typy škol.	Existují alternativní typy škol.

Komentář:

V České republice jsou zřizovány soukromé i alternativní mateřské školy. Jedná je o typy škol: Waldorfská škola, Mateřská škola podporující zdraví, Montessori, výukový program Dalton. Soukromé mateřské školy jsou i školy běžného typu či nějakého zaměření, např. s výukou angličtiny apod. Soukromé mateřské školy musí splňovat stejná kritéria jako běžné školy zřizované např. obcemi.

Několik soukromých předškolních zařízení ve Slovinsku řídí své programy podle speciálních vzdělávacích principů (Montessori, Steiner). Jsou zde také soukromé zařízení, která pracují v cizím jazyce: mezinárodní předškolní zařízení, předškolní zařízení pro zaměstnance zahraničních společností. Tyto instituce se musí seznámit s požadavky pro tato zařízení. V těchto případech Rada expertů Slovinské republiky pro vš. vzděl. vydává souhlas, když zjistí, že program byl schválen relevantní mezinárodní asociací.

Soukromá předškolní zařízení musí splňovat obecné požadavky, které se vztahují k personálu, areálu a vybavení ve veřejných zařízeních. Musí získat souhlas od Rady expertů Slovinské republiky pro všeobecné vzdělání, že je program vhodný.

Ve školním roce 2006/07 bylo na Slovinsku 793 jednotlivých zařízení, z nichž 19 bylo soukromých. Z 58,127 dětí bylo 975 zapsáno v soukromém zařízení.⁶⁰

⁶⁰ ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia. s. 52-62

Shrnutí a diskuze

Obě země mají stejné historické kořeny, proto se dá říci, že školský systém ve Slovinsku je v mnohém podobný našemu. Oba vzdělávací systémy mají osobnostně orientované pojetí předškolního vzdělávání. Stejně jako u nás začíná výchovně vzdělávací soustava předškolními zařízeními. Na rozdíl od ČR vstupují slovinské děti do mateřských škol běžně již v 11 měsících roku věku a pokračují v nich až do nástupu do základních škol.

Předškolní výchova není povinná ani v jedné zemi.

Cíle předškolní výchovy jsou stejné jako u nás, tj. pomoc rodičům při celkové výchově dětí, zlepšování kvality života rodin, vytváření možností pro všestranný rozvoj dítěte. Rodiče si mohou vybrat mezi mateřskými školami státními a soukromými a v rámci nich ještě mezi různými programy, které mateřské školy nabízejí. Za pobyt dětí v mateřských školách rodiče platí. Cena je různá v závislosti na délce pobytu dítěte v mateřské škole a vybraném programu.

Předškolní vzdělávání v ČR i ve Slovinsku se řídí platnými právními předpisy, obě země mají vypracován kurikulární dokument, který je závazný.

V ČR jsou do MŠ přijímány zpravidla děti od 3 do 6, resp. 7, let. Ve Slovinsku jsou přijímány děti od 11 měsíců věku dítěte. K přijetí dítěte v obou zemích je třeba pouze podání žádosti, s potvrzením příslušného pediatra o zdravotním stavu dítěte.

Práce ve třídách, rozdělení dětí

V ČR i ve Slovinsku mohou v MŠ vznikat heterogenní i homogenní třídy, u nás jsou kompetence jasně vymezeny pro celou věkovou skupinu 3 – 6 let, ve Slovinsku jsou programy rozděleny na mladší věkovou skupinu a starší. Také počet dětí ve třídě je rozdílný – u nás je dětí 24, mnohde i 28. V mladším oddělení ve Slovinsku je dětí 12, resp. (10, pokud je heterogenní). Ve druhé pak max. 22 dětí. Skupiny jsou menší, pokud jsou smíšené (19) nebo zahrnují děti ve věku od 3 do 4 let (17). Počet dětí ve skupině je menší, pokud jsou zde děti se spec. potřebami nebo romské děti.

Denní program skupiny dětí první věkové skupiny by měl být nejméně šest hodin monitorován dvěma pedagogickými pracovníky a druhé věkové skupiny nejméně čtyři hodiny (odpolední programy méně: tři nebo dvě hodiny).

Ve Slovinsku existuje několik typů programů, jsou denní programy v rozsahu 6-9 hodin, které probíhají buď ráno, odpoledne či na směny, tzn. jeden týden ráno, druhý odpoledne. Dalším typem je program polodenní v rozsahu 4-6 hodin a poslední variantou je krátký program s rozsahem 240 – 600 hodin ročně, který probíhá v demograficky ohrožených regionech a na odlehlých územích.

V ČR je docházka dětí celodenní, polodenní.

Organizace času, dostupnost MŠ a jiné výukové programy

V obou sledovaných zemích je organizace času a práce s dětmi přizpůsobena požadavkům rodičů a jejich dětí, zvláště provozní doba školek. Školy jsou přístupné ve všech oblastech, ve Slovinsku je institut předškolní péče děti doma, jedná se především o děti nemocné, které ze svého zdravotního stavu nemohou navštěvovat běžnou mateřskou školu. Dalším institutem je program rodinné péče. Toto, dle mého názoru, v ČR velmi chybí.

Stejně jako v ČR mají rodiče ve Slovinsku možnost si školu zvolit. Mohou si vybrat mezi zařízením veřejným nebo soukromým. V obou zemích jsou také školy s alternativním programem.

V každé škole existuje na Slovinsku poradenská služba, kterou zajišťují psycholog, výchovný specialista, sociální pracovník, specialista na speciální pedagogiku. Každá škola může zaměstnávat pediatra.

V České republice jsou tyto služby zajišťovány externě, rodiče s dětmi za specialisty dojíždějí mnohdy i desítky kilometrů.

Vzdělávání učitelů

Ve Slovinsku jsou učitelé v MŠ převážně s vysokoškolským vzděláním, mají výhody při dalším vzdělávání, kdy mají udělovány body za vzdělávání navíc.

V mateřských školách v ČR pracují středoškolsky vzdělané učitelky, učitelky s vyšším odborným vzděláním a učitelky se vzděláním z vysokých škol. Většina dalšího vzdělávání učitelek není jinak řešena, proto učitelky, které získávají vyšší vzdělání, studují ve svém volném čase a za svoje finanční prostředky.

Úhrady

Úhrada za předškolní vzdělávání jsou rozlišné, v ČR jsou platby stanoveny ředitelem školy po dohodě se zřizovatelem, stejně tak osvobození od těchto plateb.

Ve Slovinsku existuje propracovaný systém úhrad za předškolní vzdělávání, rodiče platí dle výše svého příjmu. Od ledna 2000 rodiče platí až do výše 80 procent poplatku za předškolní program, který dítě navštěvuje. Od března 2008 platí rodiče s více než jedním dítětem v zařízení jen jeden poplatek.

Hodnocení dětí

Hodnocení dětí probíhá rozličně, ve Slovinsku jsou děti hodnoceny prostřednictvím hry. Předškolní pracovníci pomáhají, řídí, povzbuzují a motivují děti, říkají a vysvětlují jim různé věci, ale nehodnotí je.

V ČR probíhá hodnocení dětí dle RVP PV.

ZÁVĚR

V teoretické části jsem se zaměřila na jednotlivé pojmy související s srovnávací pedagogikou, vymezila jsem pojem kurikulum a seznámila čtenáře s jednotlivými zeměmi (tedy Českou republikou a Slovinskem), jejich současným zřízením i historií. Součástí je také představení předškolního vzdělávání v dějinách těchto zemí, ale i vymezení předškolního vzdělávání v současné době.

V praktické části své práce jsem se věnovala především organizační struktuře předškolního vzdělávání v České republice a Slovinsku, kde jsem podrobně rozpracovala legislativní rámec, závazné normy, personální obsazení jednotlivých mateřských škol, úhradu za předškolní vzdělávání. Součástí praktické části je také organizace předškolního vzdělávání, hodnocení dětí, jiné organizační varianty vzdělávání.

Česká republika i Slovinsko mají osobnostně orientované pojetí předškolního vzdělávání. České děti často navštěvují mateřskou školu od 3 let, ale výjimkou není docházka dětí až v posledním roce před zahájením povinné školní docházky a není ničím neobvyklým i 28 dětí v jednotlivých třídách. Slovinské děti vstupují mnohdy do předškolního zařízení již v 11 měsících věku a vzhledem k způsobu vedení, počtem dětí ve třídách, zabezpečením ze strany učitelů, velmi volným hodnocením dětí pouze při hře, jsou vytvořeny optimální podmínky pro jejich další vzdělávání v této malé a krásné zemi.

Pokud mohu hodnotit systém vzdělávání pro nejmenší ve sledovaných zemích, tak musím konstatovat, že slovinské školství má velmi vysoký kredit.

Mohu říci, že jsem byla velmi mile překvapena úrovní slovinského školství a jeho propracovaností, ať už se jedná o počty dětí ve třídách, vzdělávání učitelů a organizačními variantami. Nejvíce mne zaujal e-registr volných míst v mateřské škole. Dá se říci, že i přes stejné historické začlenění a společné dějiny v nedávné historii pojala vzdělávání nejmenších každá ze sledovaných zemí po svém. Školský systém ve Slovinsku je v mnohém podobný našemu. Objevují se však rozdíly, které stojí za povšimnutí a možná i za inspiraci.

Seznam použité literatury, legislativních norem a dalších zdrojů

Seznam použité literatury:

JŮVA, V.; VESELÁ, Z. *Dějiny výchovy, školy a pedagogiky*. Praha: SPN, 1988.

ISBN 17-360-87

HOLOUŠOVÁ, D.; KROBOTOVÁ, M. A KOL. *Diplomové a závěrečné práce*. Olomouc: UP, 2008. 2. vydání. ISBN 80-244-1237-3

KOLLÁRIKOVÁ, Z.; PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001.

ISBN 80-18-585-7.

PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě-základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4

PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E. ; MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995.

ISBN 80-7178-029-4.

ŠMELOVÁ, E. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. Olomouc: UP, 2008. 62-69s.

ISBN 978-244-2238-1

ŠMELOVÁ, E. *MŠ teorie a praxe I*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 80-244-0945-8.

Legislativní normy:

AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha:

VÚP, 2004.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha*.

Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Vyhláška č. 107/2005 Sb., o školním stravování

Další zdroje:

NATIONAL SYSTEM OVERVIEWS ON EDUCATION SYSTEMS IN EUROPE AND ONGOING REFORMS [online]. Euridyce. [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia

ORGANISATION OF EDUCATION SYSTEM IN SLOVENIA [online]. Euridyce. [cit. 15. – 25. 3. 2011]. Dostupné na http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#slovenia.

WIKIPEDIE [online]. Wikipedie, otevřená encyklopedie. [cit. 15.-25. 3. 2011]. Dostupné na http://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana

Seznam tabulek

Tabulka č. 1
Legislativní předpisy pro předškolní vzdělávání

Tabulka č. 2
Kurikulární dokumenty

Tabulka č. 3
Obsah a součásti kurikulárních dokumentů

Tabulka č. 4
Požadavky pro přijetí a výběr předškolní instituce

Tabulka č. 5
Organizace předškolního vzdělávání

Tabulka č. 6
Učitelé a další zaměstnanci, jejich vzdělání

Tabulka č. 7
Hodnocení

Tabulka č. 8
Úhrady

Tabulka č. 9
Organizace času

Tabulka č. 10
Podpůrná zařízení

Tabulka č. 11
Organizační varianty

Tabulka č. 12
Alternativní školství

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Gabriela Mikišková
Katedra:	Katedra primární pedagogiky
Vedoucí práce:	Doc. PhDr. Eva Šmelová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Komparace předškolního kurikula v České republice a Slovinsku
Název v angličtině:	Comparison of pre-school curriculum in the Czech Republic and Slovenia
Anotace práce:	Cílem bakalářské práce je porovnávání předškolního kurikula v České republice a Slovinsku, zjištění rozdílů předškolní výchovy a její organizace.
Klíčová slova:	Předškolní věk, předškolní kurikulum, mateřská škola, učitelé, děti.
Anotace v angličtině:	The aim of this work is the comparison of pre-school in the Czech Republic and Slovenia, finding differences of preschool education and its organization.
Klíčová slova v angličtině:	Pre-school age, preschool curriculum, kindergarten teachers, children.
Přílohy vázané v práci:	
Rozsah práce:	53 stran
Jazyk práce:	čeština